

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Frølev-skrinet har fået en pragtbog. Den kan man læse om side 55.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.
Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,
Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.
Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasvej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.
Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.
Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,
5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt Glerupvej 19, 2610 Rødovre Tlf. (02) 91 13 72	Oberst K. Kjeldsen Hallingager 47, 5750 Ringe Tlf. (09) 62 31 63	Redaktør Johs. Rasmussen Ømkulevej 9 7100 Vejle Tlf. (05) 82 65 72
Sparekassedirektør Einer Hauberg Holballe 3, 6473 Tandslæt Tlf. (04) 44 86 04	Tandtekniker Leo Kæraa Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg Tlf. (06) 27 04 28	Provst Poul Riis Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse Tlf. (03) 53 35 34
Direktør G. Jespersen Gullestrupvej 7, 7400 Herning Tlf. (07) 12 11 84	General Fl. B. Larsen, Kongstedgård, 4293 Dianalund. Tlf. (03) 56 02 07	Solveig Skjøtt Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlese Tlf. (02) 48 56 74
	Kontorchef O. Olesen Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg Tlf. (08) 18 04 51	

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Helge Brinch,
Tåstrupgårdsvej 153, 1. t.v.,
2630 Tåstrup(02) 52 01 25
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frøde Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Pragtbog om Frøslev-skrinet . 55
Festlig 4-maj-dag 56
Indtryk fra Hamborg. 61
Runde dage 62
Dagbogen 69
Foreningerne. 71-78
Mindeord 79
Adresseliste 80

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/8 og 15/10.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1982

37. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

En pragtbog om Frøslev- skrinet

Forsidebilledet i vort blad er en gengivelse af forsiden af en bog, der er udløst over det sædvanlige. Forfatteren, Poul Svensson, har i den grad forelsket sig i det lille skrin, der er fundet i Frøslev mose, at han har foretaget videnskabelige undersøgelser af alle forhold angående skrinet. Han har fået værdifuld hjælp af Helge Krempin. Hans fotos af skrinet, set fra mange forskellige synsvinkler, er gengivet i farver, så smukt, at disse farvefotos alene er bogens pris værd. Hertil kan føjes, at bogtrykkerarbejdet er udført, så selv meget kritiske øjne må beundre resultatet.

Frøslev-skrinet har i dag sin plads i Nationalmuseet, og her hævder det sig som et af de smukkeste klenodier, som museet ejer fra Sønderjylland, men bogens hensigt er at gøre skrinet til folkeej.

Det var Rasmus Jørgensen, der i 1872 under tørvegravningen i Frøslev Mose, som er beliggende vest for Frøslev, fik klenodiet på skovlen. Rasmus Jørgensen var fra Ellund, der i dag ligger lige syd for grænsen, og da moseparcellerne i den ende af Frøslev Mose på det tidspunkt tilhørte bønderne fra Ellund, blev området også kaldt for Ellund Mose.

DET BLEV AFLEVERET af den danske lærer, folkemindesamleren og dialektforskeren Jens Madsen. Det blev afleveret i form af 5 enkelte plader og et krucifiks.

Skrinet er dateret til omkring år 1100, til et tidspunkt, da hedenskaben ikke endnu var totalt udryddet. Og da det er

fundet i et vejtomt område i Frøslev Mose, hvis navn antageligt fører tilbage til hedenskabets gudedyrkelse, er der noget, der peger i retning af et offer til guden Freyr, skriver Svensson.

Pladerne har formodentligt været holdt sammen af en udhulet egetræskiste, der gav adgang til skrinet fra bunden. *Som relikvieskrin har det muligvis indeholdt en knoglerest af en helgen. Det ret store krucifiks på skrinets bagkant kunne tyde på, at det også har været brugt som rejsealter.*

Pladerne er af kobber, og de er alle udsmykket med billeder i farvet emalje. Alle konturer, kanter og kugler har været lueforyldte, en i dag ikke længere tilladt forgyldningsmetode, da den benytter sig af kviksølv. Den brugte emaljeteknik kaldes for grubeemalje.

I flere kapitler og meget udførligt går Svensson ind på de 5 pladers motivkreds.

LÅGETS MOTIV viser Kristus som verdens herre, Majestas Domini. Med jorden som fodskammel og omgivet af en stor oval glorie (mandorla) bestående af regnbuer. »Det kan opfattes som et kejsersnit i himlen: Den åbner sig, og der kommer Kristus til syne i al sin herlighed.« Det er Kristi genkomst, der her er vist. Han er omgivet af de 4 evangelistsymboler. Foroven Matthæus og Johannes, forneden Markus og Lukas, der ser ud mod de fire verdenshjørner, til hvilke de skal bringe hans budskab.

På skrinets forside vises Golgata-scenen, Kristus på korset og de to romerske soldater med eddikesvamp og spyd. To andre korsfæstede mangler. Til venstre på forpladen jomfru Maria og til højre disciplen Johannes. Begge under en bue. På skrinets gavle to gange den samme scene: en biskop eller abbed med hans to medhjælpere. På skrinets bagside er der 5 hellige mænd, alle med glorie. Når man regner Johannes på for-

pladen med, er der 12 personer. Så det ligger nært at antage, at disse 12 mænd er Jesu disciple. Krucifikset på skrinets bagkant er af udskåret kobber og den hårdt medtagne Kristusfigur er støbt. Derudover er der anbragt diverse grave-ringer både på krucifikset og på pladernes indersider.

I et kapitel »Hjemsted« når Svensson til den opfattelse, at skrinet må være lavet i Slesvig. Han sammenligner det med forskellige danske altertavler fra tiden.

I et kapitel »Omkring en prioritering af skrinene« sammenligner forfatteren de 8 kendte skrin af samme type og når til overraskende resultater.

Bogen er både hvad indhold og udstyr angår fremragende. Den er velegnet som gavebog til enhver tidligere Frøslev-fange. Den er i meget stort format og omfatter 144 sider. Den er udgivet af De unges Kunstkreds og forhandles af Padborg Boghandel. Den er indbundet og koster 260 kr.

MODTAGET TIL ANMELDELSE:

132.033 En dansker i Mauthausen (Svend Bachhausen Jensens oplevelser) 32 sider. 15 kr. Fås hos Kirsten Skovgård Hansen, H. V. Rolsteds Vej 19, 4., 2450 København SV.

Günther Schwarberg: Der Juwelier von Majdanek. Stern-Bücher im Verlag. Hamburg. 238 sider. 20 DM.

Sønderjyske Årbøger 1981. Indeholder bl.a. Poul Andersens fremragende dagbog fra Frøslev 1944-45. Landsarkivet, 6200 Aabenraa. 309 sider.

Erik Halvorsen: Et moderne menneske. (Om Arne Sørensen indtil 9. april 1940). 176 sider. 149,50 kr. Indbundet 179,50 kr. Samlerens Forlag.

KOLD MEN FESTLIG

4. MAJ DAG

4-maj-dagen blev markeret mange steder rundt om i vort land, og vi bringer her en omtale af en del arrangementer, så vidt muligt ordnet alfabetisk efter stedet, hvor mødet eller stævnet fandt sted, men ingen vil tage os det fortrydeligt op, at vi begynder med omtalen af Mindelunden i Ryvangen.

Om formiddagen kl. 10 mødte børnene fra Bispebjerg Skole for at lægge buketter i rødt, hvidt og blåt på hver enkelt grav og ved hver mindeplade. De var ledsaget af skoleinspektør Niels Jørgen Nørgaard og deres klasselærere, overlærer Ebbe Thore Pedersen. De blev modtaget af Solveig Skjøtt, medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse, da Fosmark selv var forhindret. Blomsterne lyste op resten af dagen - og i de nærmeste dage derefter.

Om aftenen tændtes projektøren på fællesmonumentet og faklerne på gravene og ved hver mindeplade.

I tiden 20-20.30 var der musik af Sjællandske Livregiments Musikkorps. Dirigent Mogens Klitfod og sang ved Zahles Skoles kor med Minna Hess Thaysen som dirigent.

Kl. 20.30 holdt tidligere minister Per Federspiel på veloplagt måde aftenens tale. Det blev stedet, dagen og vor europæiske fremtid, vi hørte om.

Federspiel sagde:

- Det er i aften 37 år siden, at lysene tændtes i vore vinduer for første gang efter 5 års mørkelægning. Kun et min-

dretal blandt os, en brøkdel af vort folk, har oplevet og husker befrielsen i 1945. For mange var dengang glæden ved den genvundne frihed overskygget af sorgen over en søn, en ægtefælle, en far eller en mor eller en nær ven eller veninde, der havde sat livet til for fjendens kugler eller under umenneskelige vilkår i fængsler eller koncentrationslejre. Nu, da vi er samlet på dette sted, medens faklerne tændes på de grave, der for så mange betyder et helligt minde, er der grund til at granske i vor samvittighed og ærligt overveje, om vi har holdt de løfter, vi dengang gav vore faldne.

I skal ikke blive glemt, sagde vi, jeres ofre har ikke været forgæves.

Det var store ord, og de forpligtede. Aldrig mere en 9. april, sagde vi også, selv om vi vidste, at det ikke var noget, vi alene kunne bestemme. Vi lærte meget i besættelsens tid, erfaringer, som vi aldrig bør glemme, og som vi skal give videre til vore efterkommere.

Vi så, hvorledes den frihed, som vore forfædre gennem generationer møjsommeligt havde bygget op og sikret som et naturligt livsmønster, kunne fejres bort på en nat og erstattes af et brutalt tyranni, der ikke kendte menneskelige hensyn. Og vi blev afskåret fra den frie verden, som vi åndeligt og materielt var så afhængige af. *Af den ensomhedsfølelse, dette bibragte os, voksede trangten til solidaritet, til at stå sammen og værne om alt det, vi troede*

på, mod de kræfter, der mente, de kunne nedbryde vor frie vilje og tvinge os ind under diktatorens åg. Det var ikke blot den indre solidaritet, det drejede sig om, men solidariteten med den frie verden, der holdt håbet om en bedre fremtid levende.

Håbet og troen på en ny verden voksede sig stærkere gennem krigsårene. Allerede i 1942 slog Winston Churchill til lyd for en samling af de europæiske lande, når fjendtlighederne var lagt bag os. I århundreder havde de europæiske nationer ført krige mod hinanden. Alene i dette århundrede var to verdenskrige begyndt af en europæisk regering med umættelig trang til magt. Skulle denne galskab fortsætte, ville vor årtusinde gamle europæiske civilisation bukke under, og vi måtte se i øjnene, at vi ville blive løbet over ende af nye former for tyranni og reduceret til kulturløse slaver. Churchill var ikke ene om disse tanker.

Det var i fængslerne og i koncentrationslejrene, i modstandsbevægelserne og i eksilregeringerne, at tilsvarende ideer antog form, og da krigen endelig var forbi, slog de gode tanker rod og voksede lidt efter lidt, efterhånden som grobunden kunne beredes. I stedet for den golde hævnfølelse, der fulgte i kølvandet på tidligere tiders krige, valgte vi det konstruktive, at arbejde for et samfund af selvstændige, samarbejdende folk, der begravede stridsøksen, rensede ud blandt dem, der havde ansvaret for forbrydelserne, og genskabte den gensidige tillid, der er så uundværlig for en fælles indsats for en fælles sag: Vi skulle gøre verden sikker for demokratiet, sagde Præsident Roosevelt, men det var ligeså nødvendigt at gøre demokratiet sikkert mod misbrug.

Efterkrigstidens statsmænd, ikke blot fra den allierede kreds, men også fra de lande, der havde været vore fjender, satte sig for i fællesskab at omsætte de nye tanker i handling. Det krævede overvindelse og fremsyn. Indgroede fordomme måtte manes i jorden så nænsomt, at menigmand forstod det. Skyldfølelse mødes med tilgivelse - og det kunne være svært, men det lykkedes.

Et knuget og forarmet Europa, der havde sat sig i gæld til den store allierede hinsides Atlanterhavet, måtte genopbygges. Det krævede solidaritet og storsind at gennemføre dette uden at skele til, at nogle havde større retfærdige krav end andre.

Fra Mindelunden i Ryvangen-bag monumentet.

4. maj 82. Fakkelespalier på flere hundrede meter på begge sider af landevejen ved Hørbylunde.

(Foto Preben Baltzer)

Det tjener til efterkrigstidens statsmænds uvisnelige fortjeneste, at det lykkedes dem i løbet af få år at skabe grundlaget for den frie verdens solidaritet på det økonomiske, det politiske og det forsvarsmæssige område. Derved tilvejebragtes grundlaget for et forenet Europa, der nu er under støt, men sammelig opbygning i snævert samarbejde med de nordatlantiske demokratier.

Det har tyndet ud i rækkerne på dem, der efter 1945 satte sig det livsmål at samle de europæiske og oversøiske lande, der bekender sig til demokratiet og de menneskelige grundrettigheder i en stræben efter fred, sikkerhed og fremskridt.

I disse år, hvor økonomien er bragt i uorden, oplever vi tegn på tilbageslag til tidligere tiders nationale egoisme, mistillid til alle, der ikke taler vort eget sprog, og en tro på, at kun ved at være os selv nok kan vi komme igennem krisen. Vi ville svigte mindet om dem, der hviler i disse grave og så mange andre steder i landet eller har fundet et ukendt hvilested til søs eller til lands, hvis vi lod den bygning for fremtiden, der har deres gerning og den lange kamp for friheden som fundament, smuldre og gå til grunde.

De, som vi mindes i aften, gav deres liv for en bedre verden end den, der blev stukket i brand i 1939. Som det står i Jo-

hannes Evangeliet: »Ingen har større kærlighed end den, der sætter sit liv til for sin ven.«

Der er meget i verden i dag, der fremkalder sammenligning med det, vi i 1945 håbede, vi havde nedkæmpet. Kun her i den frie, vestlige verden har vi ved et sammenhold, der gør sine sammelige fremskridt på trods af uvidenhed og genstridighed, kunnet vække troen på et samfund af mange folk, der forstår at leve i fred med hverandre og beslutsomt stå sammen om i fællesskab at forsvare deres frihed både mod ydre og indre fjender.

Lad os ikke tabe dette mål af syne.

Ekko i dagspresse og radio

Ritzaus Bureau udsendte et ret udførligt referat af Per Federspiels tale. Det blev gengivet i mange dagblade. Og Danmarks Radio sendte en reporter ud til Bispebjerg Skole for at bede blomsterbørnene fortælle, hvordan det var at være med i Mindelunden den 4. maj.

Ashøje ved Hurup

På det kendte, ja, næsten berømte samlingssted, Ashøje i Thy, indbød foreningen Ashøjes Venner til 4-maj-fest med indvielse af ny flagstang og nyt flag.

Talen blev holdt af skoleinspektør Henning Nielsen, Vestervig. Han sagde bl.a.:

- 4. maj vækker minder hos mange af

os. Det var dagen, da det glade budskab kom til os efter fem mørke år. Vi havde svært ved at tro, at det hele var ovre. Mange i modstandsbevægelsen vidste, at en afgørelse var nær, men var indstillet på, at fredens dag ville kræve store ofre. Frihedsrådet havde kort tid før befrielsen sat alle modstandsgupper i højeste beredskab, så vi kunne støtte englænderne, der var på vej. Et lys tændtes over KZ-lejre og sønderskudte byer. Det er vigtigt, at vi endnu i dag tænder lys i vore vinduer. Vi skal stadig være på vagt for ikke at blive sniglobet igen. Friheden er ingen selvfølge, da de sataniske kræfter stadig findes. Trods vore forskellige heder må vi stå sammen. Vore handlinger må have andre mål end personligt behag. For mange dyrker falske værdier, sagde Henning Nielsen.

Balle og Børkop

I Balle fri- og ungdomsskole i Vejle amt markerede man dagen ved afholdelse af et offentligt møde. Her talte skoledirektør Thorup-Nielsen, Flensborg. Børkop Højskole havde indbudt forfatteren Krista Frandsen, Dorf, til at tale om emnet: 4. maj - fortid og fremtid.

Eshjerg

Ved monumentet i Byparken samlede omkring 100, deriblandt mange unge til en højtidelighed, arrangeret af

4. maj-aften med lys i vinduerne.

forskellige foreninger. Der blev holdt en kort andagt ved pastor Fl. Thomsen, og der blev lagt kranse ved mindesmærket for krigens ofre.

På 4. Maj-kollegiet var der tændt levende lys i alle vinduerne, og der blev talt bl.a. af byens borgmester A. K. Nielsen - og uddelt et mindelegat. I Kokspang kunne man for første gang tage den nyerhvervede flagstang i brug.

Froslev

Højtideligheden foregik ved lejrens tårn. Blomsterne blev nedlagt af medlemmer fra Danske Kvinders Beredskab, som også i år har et idrætslederkursus i lejren, Civilforsvarsforbundet, lotterne og hjemmeværnets medlemmer. Blomsterne blev naturligvis nedlagt ved lejrens 2 mindesten.

Efter højtidelighederne ude samledes man i hjemmeværnets bygning B/81. Her talte tidligere generallojtnant A.C.B. Wegger. Han har nu bopæl i Viborg.

Grindsted

Vestre Skole markerede dagen ved at holde åbent i den permanente udstilling: »Grindsted under besættelsen«.

Selv om udstillingen er fast, bliver den hele tiden større. Folk kommer stadig og forærer ting fra besættelsestiden til udstillingen, som især plejer at få tilført nyt blod lige efter den årlige åbningstid 5. maj.

På Grindsted Kost- og Realskole har man siden befrielsen tændt lys i vin-

duerne den 4. maj. Det gjorde man også i år.

En pressemeddelelse fra Grindsted slutter med ordene:

»Lysene er imidlertid ikke udelukkende et kig tilbage til en svunden tid. De er også en aktuel påmindelse om, at der hele tiden skal værnes om den frihed, Danmark genvandt for 37 år siden.«

Haderslev

Flere tusinde til lysfest, og tidligere udenrigsminister K. B. Andersen talte.

- Vi lever i en generation, der kan sætte alt over styr. Aldrig før har mulighederne og faren været så stor, og netop derfor er udfordringen så stor i dag. Det er den hidtil mest spændende tid i historien, vi har fået mulighed for at opleve.

Dette sagde tidligere udenrigsminister og formand for folketinget, K. B. Andersen, bl.a. da han var hovedtaler ved Haderslevs traditionsrige lysfest 4. maj aftenen.

K. B. Andersen så en udfordring og en fare i denne situation og fortsatte:

- I dag snakker vi meget om stabilitet og uro. Vi kan lære af 9. april. Bl.a. kan vi lære, at intet land kan være neutral i den frie verden. Det gælder også vort folkestyre. Her kan heller ingen være neutrale. Ingen kan unddrage sig et ansvar, enten for det, vi gør, eller det, vi ikke gør. Der er ikke friбилletter eller passivt medlemsskab, når det gælder om at værne vort demokrati.

Vi skal værne vor frihed. Men kan ikke gøre det alene. Vi skal være sammen med andre, og det er vi i NATO-alliancen. Den tid er forbi, da man kunne hygge sig i smug.

K. B. Andersen mindede om tiden 1940-45 og sagde:

- Javel, det er historien, vil mange sige, men vil man bygge fremtiden på sikker grund, må man kende baggrunden.

Om at nyde og yde til friheden

Forud for K. B. Andersens tale havde garnisonskommandanten, oberst N. K. Nørgaard, budt velkommen og mindet om, at der netop i disse timer for 37 år siden gik et i ordets bogstaveligste betydning befrielsens suk gennem hele den danske nation.

- Det er 42 år siden, de fem mørkeste år af vort lands historie begyndte. Jeg vil skønne, at en tredjedel af alle tilstede her i aften har en personlig erindring om, hvilke konsekvenser, det har, når et land, en nation mister sin politiske handelfrihed. Og det er kun nogle få promille af os, der på vor krop har følt, hvad det vil sige at miste alle personlige frihedsgoder med undtagelse af at kunne tænke frit. Jeg føler mig overbevist om, at det er denne mangel på erindringer og erfaringer, som i en årrække har fået mange unge og yngre til at betragte tilstanden fred og godet frihed som en enhed og som en naturlig del af vor tilværelse.

Obersten talte også om at nyde frihedsgodet og fandt, det hørte ubrydeligt sammen med at yde noget til gengæld.

- Lysfesten i Haderslev minder os alle om, hvad der skete, da vort lands ledende kvinder og mænd for en lille menneskealder siden ikke ville yde det nødvendige for at bevare frihedsgodet. Derfor må lysfesten få større og større mission, sagde oberst Nørgaard i sin tale.

Besøg af den engelske ambassadør

Den engelske ambassadør i Danmark, Dame Ann Warburton, overværede lysfesten. Hun er netop på rejse i landsdelen og holdt senere foredrag og møde i flere lokale dansk/britiske foreninger.

Der er også tradition for at en engelsk militærenhed fra Rhin-Armeen deltager i lysfesten og er regimentets gæster op til denne, og det var i år Royal Welch Fusiliers, der på denne måde var med.

Der deltog som sædvanlig flere tusinde i lysfesten, der var præget af tørvej, men bidende kulde. Haderslev Pigegarde underholdt med tattoo på pladsen. Slesvigske Fodregiments musikkorps spillede, og Starup Skoles kor underholdt med tre nationale sange.

Der var som sædvanlig sat levende lys i samtlige den store kasernebygningens vinduer, og flaget - det gik til tops over bygningen - var belyst. Fællessangene varmede og bandt forsamlingen sammen.

Borgmester Kurt Dørflinger takkede til slut for de gode ord, der var blevet deltagerne lagt på sinde, og takkede Slesvigske Fodregiment for indsatsen med at organisere lysfesten.

Hvidbjerg

4. maj-mødet blev holdt på Hotel Tømmergården i Hvidbjerg. Landinspektør Poul Boe, Thisted, fortalte om besættelsen og specielt befrielsen, som han selv oplevede som interneret i Frølev-lejren.

Før tilfangetagelsen var han blevet advaret af den kammerat, der under tortur var blevet tvunget til at opgive Poul Boes adresse. Poul Boe ønskede imidlertid ikke at flygte, og blev derfor taget af tyskerne.

- Den 5. maj 1945 var vi 2700 fanger i Frølev, sagde Poul Boe. - Og den helt klare erfaring er, at strenge fælles kår giver sammenhold.

Taleren fortalte, at en af medfangerne, pastor Krogholt fra Vendsyssel, absolut ville hjem før de andre, da befrielsesdagen oprandt. Det fik han lov til, og han nåede hjem, lige som hans præsteafløser holdt sin prædiken. De byttede plads, og iklædt sit gamle snavsede tøj, holdt pastor Krogholt en uforglemmelig prædiken for tilhørerne.

Da vi andre fanger kort efter begyndte turen hjemad gennem Danmark, fik vi foræret blomster alle steder, hvor vi kom frem. Nogle af disse blomster har jeg tørret og opbevarer hjemme. Dem tager jeg frem, når jeg ønsker at minde den tid, fortalte Poul Broe.

Hørbylunde

Hjemmeværnsdistriktet samledes den 4. maj i Hørbylunde ved Silkeborg. De dannede en dobbelt fakkellallé på flere hundrede meter på begge sider af mindekorset for digterpræsten Kaj Munk. Korset er rejst på det sted, hvor han blev myrdet.

Borgmester Thomas Poulsen, Ikast, nedlagde en krans fra de 4 kommuner: Herning, Kjellerup, Silkeborg og Ikast.

Ved et efterfølgende samvær tog Lise Munk ordet og sagde:

- Tak for en smuk og uforglemmelig aften. Da frihedsbudskabet havde lydt i aften for 37 år siden, strømmede folk ud på gaderne for at juble.

Den aften stod jeg ved en bred vej med mine børn. Hvad jeg den aften måtte savne, har I i aften bødet på. Tak til hver især.

Middelfart

Mindesten skændet

Politiet har endnu ikke spor af den person, som har stjålet en del af bronze-initialet på mindestenen for faldne engelske flyvere i Mindelunden i Hinds-gavlskoven ved Galsklint i Middelfart. Der mangler både en krone samt to vinger øverst på stenen. Anlægget er netop blevet sat i stand, idet det midt i maj er 40 år siden, at et engelsk bombefly styrtede ned på stedet, hvorved otte allierede flyvere mistede livet. Kun én overlevede.

Nr. Snede

Befrielsesfesten blev holdt i skolen. Her samledes omkring 500. Der blev på

festlig måde indledt med Mads Nielsens frihedssang: »En lærke letted, og tusind fulgte«.

Der var masser af levende lys og stemningsfyldt musik af skolens guitar- og fløjtespillere. Aftenen sluttede med: »Altid frejdig«.

Ryde (ved Vinderup)

Ca. 100 var taget til Ryde sognegård for at tage del i frihedsfesten, og de historiske kendsgerninger blev fortalt samtidig med beretninger om store og små personligheder med tilknytning til egnen. Aftenen sluttede med at H. P. Lausten-Thomsen viste en serie fine lysbilleder, taget i og omkring Løgumkloster.

Randbøl

Der var mindegudstjeneste ved kirken præst Ruth Tannerup. Der blev nedlagt krans ved gravene for de engelske soldater, der blev nedskudt der på egnen.

Man samledes derefter på Vandel Ungdomsskole, hvor der var tændt masser af levende lys. Her talte pastor Lumholt, Ølgod. Der var korsang og fælles kaffebord.

Skamlingsbanken

Ved mindehøjtideligheden ved

Traitionen tro mindedes Danmark den 4. maj befrielsen efter besættelsen for nu 37 år siden. Også på Ringkøbing politistation var der stillet levende lys frem i vinduerne. Et hyggeligt syn og en god tradition. (Foto Bedsted. Gengivet efter bladet Dansk Politi).

Hørbylunde ved Silkeborg den 4. maj 82. Der lægges blomster ved mindekorset for Kaj Munk. Det er rejst på det sted, hvor han blev skudt af Gestapofolk. (Foto Preben Baltzer)

Klokkestabelen talte Tage Albertsen.

Han sagde bl.a.:

- Modstandsbevægelsen i Sønderjylland havde langt vanskeligere kår i kampen over friheden end grupperne i det øvrige Danmark.

Om frihedsbevægelsen i området sagde Tage Albertsen bl.a., at man dels måtte nære en vis angst for reaktionerne i det tyske mindretal, ligesom også den danske nazistiske bevægelse havde godt fat adskillige steder.

Værst var dog måske den generationskløft, der prægede livet i besættelsesårene. Genforeningens slægtled levede ud fra den gamle devise »det har slet ingen hast for den, som tror«. Det var anderledes i 1940-45.

Videre sagde Tage Albertsen bl.a., at det var en lykkelig ting for Danmark, at frihedsbevægelsens Region III kom til at spænde over Kongeåen. Herved fuldbyrdedes en genforening. Men regionen rakte endnu videre - til Sydslesvig.

Skanderborg

Siden befrielsen har det været tradition i Skanderborg, at nogle af de mennesker, der under besættelsen var aktive i modstandsbevægelsen i området, hvert år den 5. maj mødes ved mindestenen på Gl. Randersvej for at lægge en krans.

Det er ligeledes blevet en tradition for mange borgere, at de denne aften læg-

ger turen forbi mindestenen. I år fandt højtideligheden sted kl. 19. De to lokale kompagnier af Hjemmeværnet marcherede op ved mindestenen, hvor ligeledes Forsvarsbrødrene i Skanderborg repræsenteredes. Chefen for Hjemmeværnsdistrikt 25, major A. Secher, Silkeborg, holdt talen.

Skæring (ved Århus)

Fremtidig vil man samles den 4. maj på Skæring Hede, hvor 5 frihedskæmpere blev henrettet den 2. december 1943. Man føler sig opmuntret af den gode tilslutning i år. Der blev talt af garnisonskommandanten i Århus, oberst P. F. Foss. Der blev nedlagt krans bl.a. af borgmester Thorkild Sørensen. Den var fra Århus kommune. Desuden var der krans fra Gestapofangerne i Randers og Århus, samt fra De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Århus afdeling.

Slagelse

Der var gudstjeneste i Sct. Mikkel's kirke ved pastor Ole Ivertsen. Der var også musik og solosang. Der var optog gennem gaderne med orkestermusik, og om aftenen var der fakkeltog.

Også tirsdag eftermiddag var der et 4. maj-arrangement i Slagelse, hvor The Black Watch dels underholdt i Vestsjællands-Centret og dels på march gennem byen.

St. Merløse

Tølløse-koret underholdt ved en stemningsfuld 4. maj-fest på Møllevang i St. Merløse og havde samtidig premiere på nyt tøj. Korets 34 medlemmer har fået ens dragter, som er meget smukke og fint farvemæssigt afstemt.

Der var lys og flag på bordene. Forstander Chr. Lorentzen mindede om 4. maj-aftenen 1945. Frihedsbudskabet fra London kom kl. ca. 20.30, og han foreslog derfor, at man på det tidspunkt tændte lysene i vinduerne.

Vordingborg

Med ekkoet af Last Post og sørgehymnen spillet på sækkepibe sluttede 4. maj-mindestunden på Svinø kirkegård, hvor den allierede mindelund for 67 faldne på ny dannede rammen om højtideligholdelse af Danmarks befrielse.

Den lille vindblæste kirkegård, som ligger udenfor de store trafikruter er velkendt i udlandet, og ikke mindst de britiske myndigheder ser med glæde på den tradition, man med lokalt udgangspunkt har skabt for at mindes de allierede flyvere, som mistede livet over Syd- og Vestsjælland.

Den 4. maj ankom således orkestret fra 1. Bn. Black Watch for at deltage i mindestunden, der overværedes af mange lokale beboere, hvoraf adskillige huskede de krigsår, hvor de omkomne blev begravet. I begyndelsen under militær honnør, senere - til stor fortrydelse og vrede - på en måde, der stred mod dansk respekt for døden.

Mindestunden indledtes med en kort gudstjeneste ved provst Balslev, hvorpå der var tale af Mogens Gatzwiller, flyvestationschef Thestrup, Avnø, og nedlægning af krans fra Den Danske Brigade, Hjemmeværnet og Svinø Menighedsråd.

Det 30 mand store orkester spillede den gamle salme »Herren er min hyrde«, mens kadetter fra flyvestation Avnø stod æresvagt bag gravene.

Pipe major Peter W. Elder Bem spillede Amazing Grace og sørgehymne, mens mørket sænkede sig over mindelunden.

Vejle

Alsangen under besættelsen og sangene fra besættelsestiden var hovedemnet ved den alsangs-aften, der den 4. maj holdtes i Sct. Johannes kirke.

Fhv. rektor Gustav Tolderlund Han-

sen, Løgumkloster, medvirkede. Han havde fundet otte sange frem og fortalte om dem, før forsamlingen sang dem.

I alsangsaftenen medvirkede også Sct. Johannes kirkes drengekor, der består af 30 drenge. Koret har eksisteret fra januar 1981 og var for første gang med ved en gudstjeneste i august sidste år.

Danmarks Radio optog alsangsaftenen.

F-k

DAGSPRESSEN OG OKKUPATIONSÅRENE

Der er ganske tydeligt en ret stor forskel på dagbladenes vurdering af, om stof om besættelsestiden har interesse for læserne i dag, eller man skal betragte det som passé og således uden aktuel interesse.

Man må vist rent sagligt sige, at store dagblade som Berlingske, Politiken og Aktuelt viser stoffet en naturlig inter-

esse. Stoffet skal naturligvis ikke dominere, men det skal med, når der foreligger noget af værdi.

For nogle provinsblade gælder det, at man nok refererer, når der er lokalstof i det, men ellers tages emnet ikke op.

Af dagblade, der jævnligt bringer stof om emnet, kan nævnes yderligere Vejle Amts Folkeblad. Vi har desuden liggende Aalborg Stiftstidende for 18. april. Her ofrer bladet en helside på Hæftling nr. 53.711. Det er politiassistent M. C. Hansens stilsfærdige bog om en hård skæbne. Han er nu bosiddende i Sæby, men han gjorde turen med til kz-lejrene. Artiklen har en pragtfuld opsætning.

I samme blad for samme dag har redaktør Ole Bergh desuden en anden stort opsat artikel om De Erhvervshæmmede i Aalborg.

I sit nummer for 8. maj bringer Bornholms Tidende hele to sider om Bornholm i 1945. Ved opsætningen fortæller bladet jo sin sympati for emnet.

F-k

som de øvrige havde fået morfinindsprøjtninger, sov, da bøddelen (Frahm) bar ham ind i et tilstødende rum, hvor hængningen fandt sted. Efter at drengen havde fået løkken om halsen, hængte han sig selv med hele sin legemsvægt i hans krop for at få rebet strammet til.

Men »naturligvis« handlede han efter ordre. Flere af de implicerede blev siden retsforfulgt og straffet med døden. Men den, der havde overkommandoen for den pågældende filiallejr, er den dag i dag en fri mand og bor i Frankfurt am Main. Hans navn er Arnold Strippel. Han har været gennem flere processer, og ved en af dem blev han frikendt og fik en pengeerstatning på 121.500 DM. Men med forbrydelsen i Bullenhuser Damm, som han havde hovedansvaret for, er man i retsvæsenet ikke kommet nogen vegne.

For at mindes disse 20 hængte børn og for at protestere mod, at der stadig ikke er gennemført en proces mod Strippel, kom der den 20. april i år ca. 100 franske pårørende til Hamborg. Vi så dem gå i procession med symbolske galger på gaderne og deltog sammen med dem i en mindehøjtidelighed i skolens aula. Her talte kultursenator Wolfgang Tarnowski og en af de franske pårørende. Førstnævnte talte bl.a. om rødderne til nazismen, som vi må være opmærksomme på. De findes stadig og må bekæmpes, hvor og når de dukker op. Det samme var emnet i en mindesam-

INDTRYK FRA HAMBORG DEN 20. APRIL 1982

Efter at have læst Günther Schwarbergs »Der SS-Arzt und die Kinder« (1979, Stern-Magazin im Verlag, omtalt i DR 1981 af Per Ulrich), og efter at han havde opfordret mig til at komme til Hamborg for ved selvsyn at konstatere, at antinazismen er i god vækst, aflagde min kone og jeg (Hæftling i Neuengamme og Dalum 1944-45) et besøg i dagene omkring den 20. april, den dato, da jeg sammen med mange andre som nogen af de sidste forlod Neuengamme i De hvide Busser.

Ovennævnte bog, som for en stor dels vedkommende hviler på dokumentariske oplysninger, bl.a. vidneudsagn og udtalelser af de anklagede ved forskellige processer, giver en beretning om de 20 jødebørn, som blev hængt over varmerørene i en skolekælder i en forstad til Hamborg (Bullenhuser Damm) den 20. april 1945, da englænderne stod 5 km fra byen, og alle spor af forbrydelsen skulle slettes.

Nazilægen Kurt Heissmeyer, som gerne ville tjene sig akademiske sporer og være professor, havde samlet de 20 børn (12-5 år) fra andre lejre og anbragt dem i Neuengamme. Efter hans mening var der ingen forskel på forsøgsdyr og jøder. Han udopererede børnenes lymfekirtler,

indsprøjtede tuberkelbaciller og ville så se, hvordan det virkede. For øvrigt arbejdede han ud fra teorier, som på det tidspunkt for længst var opgivet. Grufuldere bestialitet kan man vanskeligt forestille sig. Den 12-årige dreng, der

5. maj 1945: Deling fra »Kampagne Robert«, København.

Demonstration på gaden i Hamborg den 20.4.1982

menkomst om aftenen i »Die Fabrik« i Altona. Her erfarede vi, at nynazister er aktive.

Mens højtideligheden foregik, samledes således en flok udenfor og søgte at trænge ind for at forstyrre sammenkomsten. Politiet blev tilkaldt, fik flokken splittet og enkelte arresteret. Vi fik det råd ikke at gå alene derfra og så også 4-5 salatfade stationeret foran bygningen, da vi gik. Men der skete ikke noget.

At racisme stadig er i live, så man adskillige beviser på rundt i byen. På banegårde og andre offentlige bygninger kunne man læse smørerier mod udlændinge i landet. Det hævdedes også, at visse store jordbesiddere stillede terræn til rådighed for nynazisters militærtræning.

Noget glædeligt var det at erfare, at man i børne- og ungdomsundervisningen i de seneste 10 år er begyndt at oplyse - betydelig grundigere end tidligere - om den nazistiske fortid. Man foranstalter såkaldte alternative byrundture, som går til de steder i byen og omegnen, hvor der er foregået nazistiske rædselsgerninger før og under krigen, og disse ture har god og interesseret tilslutning. En af disse ture går selvfølgelig til Neuengamme, hvor man besøger det i oktober 81 indviede Dokumentenhaus (omtalt i Pigtraad nov. 81). Her var vi også. Man mindedes vort eget Frihedsmuseum og Frøslevlejren. Da jeg så køjerne, tænkte jeg på den tid, hvor vi lå 3 mand i hver, og hvor adskillige led af Scheisserei og ikke altid var i stand til at komme op og ned på lokum. Skulle man selv af sted,

kunne man glide omkuld i den afføring, der forud var tabt på gulvet undervejs.

Vort besøg sluttede med en tur til forstaden Ohlsdorf, hvor der på en kæmpestor kirkegård findes en fællesgrav for bombeofrene fra juli 1943 (ildstormen). Det er svært med ord at beskrive de tanker, der rører sig i én, når man står ved mindesmærket, der viser Charon, der færger de døde over floden Styx: gamle, unge og børn. Her kunne man tænke på de 55.000 døde fra forskellige kvarterer i Hamborg, på de millioner andre mennesker, der har deres grave rundt om på kloten, og på de mange, der overhovedet ingen grav fik. Man kunne også tænke på, om der vil blive grave til os og vore efterkommere, hvis noget lignende eller værre skulle hænde igen.

Arne Mathiasen, Højbjerg

Karl Petersen, Morelvej 1, Helsted, 8900 Randers, 80 år 16. juni.

Parly Poulsen, Nissedal 16, 2740 Skovlunde (Buchenwald) 65 år 18. juni.

Jens Einar Poulsen, København, 80 år 20. juni.

Jacob Rasmussen, København, 70 år den 20. juni.

Svend Bolding, København, 70 år 20. juni.

Magda Jakobsen, Voerbjergvej 7, 9400 Nørresundby, 75 år 20. juni.

Gerhard Krogh, Sundsholmsvej 53, 2300 Kbh. S. (P.S.), 65 år 21. juni.

John Aa. Rich. Jensen, H. Schnee-klothsvej 10, 2000 Kbh. F (Buchenwald) 65 år 25. juni.

Erik Madsen, Magnoliavej 2, 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 25. juni.

Kirsten Dalgaard, 7000 Fredericia, 65 år 25. juni.

Egon Holst, Jens Baggesensvej 22, 9000 Aalborg, 65 år 26. juni.

Erik Bryder, Skyttensvej 2, 4300 Holbæk (Buchenwald) 65 år 27. juni.

Holger Nicolaj Jensen, Østerg. 1, 7870 Roslev, 80 år 28. juni.

Ingo Wagner, Østofteg. 11, 4951 Nørreballe (Stutthof) 65 år 29. juni.

Agner Vennike, Præstelængen 19, 2400 Kbh. NV (Dachau 141.785) kasserer for Dachauklubben, 75 år 30. juni (bortrejst på dagen).

Knud Krogh, Kloster Møllevej 13, Dørup, 8660 Skanderborg, 75 år 1. juli.

Thorv. Morum Christensen, Løvenborgparken 87, 9400 Nørresundby, 70 år 2. juli.

Ejnar A. Madsen, Øster Alle 10, 8500 Grenå, 70 år 3. juli.

Godtfred Sørensen, Roshagenvej 4, 7730 Hanstholm, 60 år 3. juli.

Fritz A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 TERNDRUP, tidl. formand for Gestapofangerne i Aalborg, 70 år 5. juli.

Harald Nielsen, Kbh., 70 år 5. juli.

Grethe Nielsen, Sjællandsgade 26, 9000 Aalborg, 65 år 6. juli.

Egil Skov Jørgensen, Tibbevungen 88, 3500 Værlose, 60 år 7. juli.

Johs. Fosmark, Chr. Winthersvej 1, 8600 Silkeborg (Sachsenhausen 75.089) medstifter af Kammeraternes Hjælpefond, redaktør af »Pigtraad/Gestapofangen«, 75 år 8. juli (Eventuelle gæster bedes forud anmelde deres ankomst).

Erh. Poulsen, Løgithøj 7 C, 7100 Vejle, 65 år 8. juli.

Knut Sørensen, Slusevej 26, 2300 Kbh. S (Stutthof) 65 år 9. juli.

Søren Lund, Egå Strandvej 110, 8250 Egå, 70 år 10. juli.

Sv. Biering Larsen, Duevej 122, 2000 Kbh. F (Buchenwald) 65 år 11. juli.

Anders Thomsen, Baldersg. 63, 2200 Kbh. N (Neuengamme 40.442) 60 år 12. juli.

Lars Olsen, Skovbostrand 25, 5700 Svendborg (Sachsenhausen) 70 år 12. juli.

Marie Ibsen, Skovparken 38, 6000 Kolding, 65 år 13. juli.

Hans Chr. Nielsen, Kbhvn., 70 år 14. juli.

Verner H. Jacobsen, Mostrupvej 43, Mostrup, 9891 Tolne (Sachsenhausen) 70 år 19. juli.

Harald Friis Madsen, Broskov, 4733 Tappernøje (Dachau 142.613) 70 år 20. juli.

Hans Henning Jensen, Torpevej 24, 5260 Odense S, 60 år 20. juli.

Victor Glysing Jensen, Landevejen 44, 8330 Beder (Neuengamme) 75 år 21. juli.

Klara Kristensen, Kbhvn., 75 år 21. juli.

Herluf Christensen, Sct. Jørgensvej 8, 4000 (Buchenwald) 65 år 21. juli.

Sv. Østergaard Jensen, Vestervang 10, 7800 Skive, 70 år 21. juli.

Ernst Steen, Linnestg. 14, 1361 Kbh. K (Buchenwald) 60 år 22. juli.

Aksel Gordon Madsen, Bakholmsvej 158, Serritslev, 9700 Brønderslev, 60 år 22. juli.

Tage Revsgård Andersen, Bogholder Alle 77, 2720 Vanløse, 60 år 25. juli.

H. Dangvad Jensen, Gillesager 192, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 26. juli.

Oluf Hauge Vestergaard, Scharlingsvej 18, 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 28. juli.

Ingolf Gildam, Egeløkken 15, 3700 Rønne (Buchenwald) 60 år 31. juli.

Hugo Horwitz, Bystævnet 2, 8520 Lystrup (»UFFE«) (BOPA), 60 år 31. juli.

S. B. Leisner Madsen, Nyvej 32, Asserbo, 3300 Frederiksværk (Buchenwald) 70 år 1. august.

E. Drøger, Amagerbrog. 9 A, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 70 år 2. august.

Elmer Dahl Christensen, Gerdavej 16, 9000 Aalborg, 65 år 3. august.

E. V. Frederiksen, Roskildevej 96, 6., 2500 Valby (Buchenwald) 65 år 5. august.

Carl R. Fredelund, Jul. Valentinsvej 35, 2000 Kbh. F (Buchenwald) 65 år 5. august.

Bernhard Jensen, Kbhvn. 60 år 6. august.

Elmar Ingo Kristiansen, Valmuevej 10, 9380 Vestbjerg, 60 år 7. august.

Nikolaus Møller, Vejlemosevej 20, 2840 Holte (Dachau 141.679) 65 år 7. august.

Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors (Dachau 141.610) socialsekr. f. Dachauklubben og Gestapofangerne, 60 år 7. august.

Jørgen Dorph Jensen, Ved Bellahøj 13 A, 2700 Brh. (Buchenwald) 65 år 8. august.

Jørgen Jensen, Egedevej 94, 4640 Fakse, 60 år 8. august.

Adelbert Hansen, Birkemosevej 7, Rinkenæs, 6300 Gråsten (Buchenwald) 65 år 10. august.

Børge Glad Andersen, Langelandsg. 2, 9000 Aalborg, 65 år 10. august.

Andreas M. Carstensen, Vesterg. 31 B, 9900 Frederikshavn, 60 år 12. august.

Knud Wolf, Bjørnøg. 27, 9000 Aalborg, 60 år 14. august.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MAERSK

Chr. Gantrils, Vesterg. 51, 3200 Helsingør (Dachau 141.589) 60 år 14. august.

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj (Dachau 141.697) formand f. Dachauklubben, sekretær for Fangesammenslutningen, 65 år 15. august (åbent hus fra kl. 12).

Ragnhild Andersen, V. Søgade 78, 1601 Kbh. K (Stutthof) best.medl. i Stutthof-foreningen, 75 år 18. august.

Bruno Rasmussen, Langg. 56, 8900 Randers, 75 år 19. august.

Emma Kristensen, Falstersg. 15, 9000 Aalborg, 75 år 20. august.

Forsinkede hilsener

Misforståelser og forsinkelser har medført, at følgende hilsener ikke tidligere er blevet bragt:

Thorv. L. Nielsen, Egerisvej 43, 7800 Skive, 75 år 11. marts.

Marie Holgersen, Rud. Wulffsg. 14, 8000 Århus C, 75 år 29. marts.

Karl Chr. Nielsen, Kirkedammen 17, 8000 Århus C, 75 år 8. april.

Jens A. J. Nielsen, Finsensg. 40, 8200 Århus N, 70 år 25. februar.

Otto V. G. Christensen, Asavænget 19, 8900 Randers, 70 år 4. marts.

Egon Juul Petersen, Langenæsallé 22, 8000 Århus C, 70 år 7. marts.

Fridtjof Palm, G. Hansensvej 38, 8200 Århus N, 70 år 5. maj.

Arthur H. Sørensen, Nevada, 65 år 26. februar.

Aksel Hansen, Langelandsg. 31, 8000 Århus C, 65 år 8. maj.

Holger C. Johansen, Gl. Landevej 86, 7400 Herning, 60 år 3. april.

Chr. Bartram, Nordahlsvej 9, 8200 Århus N, 60 år 24. april.

Tage Jacobsen, Dalgas Alle 11, 7800 Skive, 60 år 10. maj.

Ingo Stub Petersen, Arnegårdsvej 26, 8230 Åbyhøj, 60 år 26. maj.

O. Therkildsen, Dr. Lassensg. 8, 8900 Randers, 65 år 13. juni.

OTTO LAUGESSEN FYLDER 60 ÅR

Otto Laugesen fylder 60 år den 7. august. Han har siden 1974 i Dachauklubben taget sig af mange kammeraters problemer, specielt vedrørende erstatningsloven. Han er klubbens socialsekretær, men virker også som sådan for Gestapofangerne Århus-afdeling. Og han har med årene nået at få et glimrende kendskab til loven om erstatning til besættelsestidens ofre. Han helmer ikke, før en sag har fået en i hans øjne tilfredsstillende afgørelse.

For syv år siden flyttede Otto og hans kone til den gamle smedie i Ml. Jølby på Mors. Her har de indrettet et dejligt hjem med stor have, der er Birthes domæne, medens Otto tager sig af de sociale sager og holder foredrag om besættelsestiden.

Han er i ledelsen af det lokale vandværk og Nors Hovedgård, men får stadig tid til over en »pils« hos købmanden sammen med andre beboere i landsbyen at ordne verdenstilstanden. Birthe og Otto er nemlig faldet til herovre og er populære på grund af deres humør og gæstfrihed. Det fik Dachauklubbens bestyrelse bevis for, da vi for 4-5 år siden henlagde et af vore bestyrelsesmøder til Mors, hvor de bospiste og husede fire par fra København i et par dage, ja de rykkede endda ud fra soveværelset for at give plads for formanden og hans kone.

Kære Otto! Dachauklubben gratulerer med dagen og takker dig for din indsats og håber, at du kan fortsætte endnu i mange år til gavn og glæde for vore kammerater.

Poul Nielsen

AGNER VENNIKE FYLDER 75 ÅR

Agner Vennike fylder 75 år 30. juni. Agner har været Dachauklubbens kasserer næsten i alle de år, klubben har eksisteret, idet han i 1949 blev kasserer og har bestridt jobbet lige siden. Det har han gjort på forbilledlig vis. Regnskabet har altid stemt på kroner og ører, vistnok til lidt ærgrelse for foreningens revisor. Men nok så vigtigt er, at han har forstået at holde styr på klubbens økonomi trods en relativ lille medlemsskare og overholdt klubbens forpligtelser såvel nationalt som internationalt.

Agner er et stilfærdigt menneske, en god kammerat med et eget tørt lune. Men lige for tiden kniber det lidt med humøret. Helbredet er ikke helt godt i øjeblikket, og sorgen over inden for en måneds tid at have mistet både sin hu-

stru Elly og den meget nære ven Erik Beermann har sat sine spor.

Kære Agner! Du har forlængst meddelt, at du er bortrejst på fødselsdagen, men Dachauklubben vil foreløbig på denne måde ønske dig til lykke med de 75 år, takke dig for din uselviske indsats og ønske dig en god og snarlig bedring.

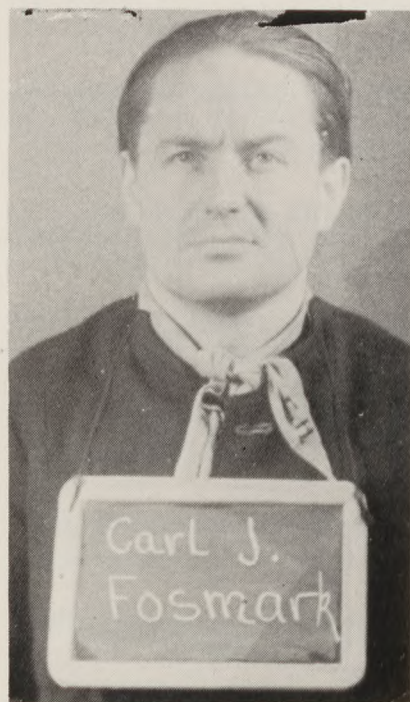
Poul Nielsen

VELOPLAGT 75-ÅRIG I SILKEBORG

Johs. Fosmark, som har redigeret Pigtraad i alle dets 36 år, ser her - på kraftig opfordring - lidt tilbage

Torsdag den 8. juli fylder en kendt modstandsmand, en såre aktiv pensionist, redaktør og fhv. skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthersvej 1, Silkeborg, 75 år.

Når man har haft et så arbejdsomt liv, når man bogstavelig talt har siddet i »Helves forgård« i lang tid, altså i Hitlers KZ-lejre, så er det bemærkelsesværdigt, hvor vital dette 75-årige sommerfødselsdagsbarn stadig er. Vitaliteten, ja og en aldrig svigtende pligtopfyldenhed og troskab mod alt det, han synes er en kamp værd, det har præget ham.

F-k i Gestapos arkiv i Horsørød 1943.

Dette blad, »Pigtraad«, er hans livsværk. I bogstaveligste forstand. Fra det startede i maj 1946 og endnu i dag, 36 år efter, er det ham, som med sikker og myndig hånd fører taktstokken. Hvor mangan dagblads-, ugeblads- eller tidskriftsredaktør kan slå denne rekord? Ikke mindst i vor kontroversielle tid, der slider så hårdt på sine ledere på alle planer. Naturligvis sætter en redaktør kun ugerne sine egne meriter i bladet. Men en enig bestyrelse har forlangt denne 'indrykkelse'.

Johs. Fosmark er jyde, blev født i Aalborg. 23 år gammel tog han lærereksamen fra Ranum Seminarium. Så var han et år lærer på Horne Højskole i Vendsyssel, derpå fire år lærer i Vonsild ved Kolding, og nu fulgte andre fire år som lærer ved den danske Ansgarskole i Slesvig by, altså i Sydslesvig. Siden var han, til sin afgang i 1976, knyttet til Københavns Skolevæsen. Her fra 1962 til sin afgang som inspektør ved Bispebjerg Skole. Karakteristisk for ham er, at han lige siden befrielsen har stået i spidsen, at man højtideligholder 4. maj i Mindehøjsningen i Ryvangen. Skönt det meste af hans virke sker i stilfærdighed, og trofast år efter år, så er der dog også folk, som har lagt mærke til det og vægt på det. Han er således Ridder af Dannebrog. Og æresmedlem af den norske fangeforening, Griniklubben. Og af Dansk Aften- og Ungdomsskoleforening.

Hvorfor blev Fosmark så grebet af kz-fangearbejdet og kammeratskabet her? Ganske naturligt, som for så mange danske på den tid, så var han med, hvor det foregik. Og fik altså også vingerne eftertrykkelig brændt. 12. november 1943 blev han arresteret af Gestapo. Nu fulgte otte uger i Vestre Fængsel, mange forhør, to uger i Horserød i Nordsjælland. Og 20. januar 1944 blev Johs. Fosmark så sendt til kz-lejren Sachsenhausen (hed i starten Oranienburg). Kom et

halvt år efter på udekommando til Heinkel Fly-fabrikken ved Berlin.

Og kom i krigens sidste ende lykkeligt hjem til Danmark via Neuengamme kz-lejr ved Hamborg og et kortvarigt ophold i Ramlösa i Sydsverige. Neuengamme forlod han 20. april 1945. Da han kom tilbage til København i maj 1945, var han - ikke underligt - tynd og medtaget.

De første to måneder i Sachsenhausen havde Fosmark tabt 20 kg. Og legemligt døjede han siden i 12 år med en frygtelig diarre, så det ofte skete, at han pludselig måtte løbe fra alt, møder, skoletimer osv. Den gene overvandt han efterhånden med en skrap diæt.

Leder hos flygtningene

Efter befrielsen påtog Fosmark sig et års tid at være undervisningsinspektør for skolerne ved de tyske flygtningelejre i Storkøbenhavn. Det var skoledirektør Torkild Jensen, der indtrængende bad ham udføre dette arbejde, som Fosmark helst havde været fri for. Men han fik gang i arbejdet og havde også møder med forældrene, som han forklarede, at det hele var noget midlertidigt. De skulle ikke vente at blive i Danmark, og altså heller ikke, at deres børn nu skulle være danske. De skulle en dag hjem og være tyske borgere igen. Men nu gjaldt det at finde et demokratisk ståsted, så man kunne få slettet Hitlers 12-årige diktatur bedst muligt.

Til nu er mest remset op af hans data. Og af skelsættende årstal. I det følgende vil vi lade ham selv komme til orde. Johs. Fosmark har ikke bare redigeret Pigtraad på god og bemærkelsesværdig måde i nu 36 år. Han var også i 18 år redaktør af bladet »Aften- og Ungdomsskolen«, der udgives af landsorganisationen »Dansk Aften- og Ungdomsskoleforening«. Om dette bemærker han bl.a.:

Aabenraa Rederi A/S

Finlads-Konsulat

P. F. CLEEMANN
SKIBSMÆGLERFORRETNING
AABENRAA
telgr. »Cleemann«
tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

- Det var også en opgave, jeg altid var glad for. Jeg brugte mange timer på det blad. Og jeg fik i løbet af året 3000 klip fra alle egne af landet om spørgsmål vedrørende de dele. Jeg tror, aften- og ungdomsskolen var en særdeles god afbalancering af arbejdet med Pigtraad. Alt det med besættelsen, Gestapo, kz-lejrene, retsopgøret osv. kan jo udarte til en slags nostalgi. Kan du huske - siger gamle kz-fanger til hinanden, når de mødes. Ligesom gamle skolekammerater. Og gamle venner fra soldaterlivet. Jeg drev bladet frem fra 3000 til 6000 abonnenter. Og jeg ville have skolestuen og aktuelt stof ind i spalterne, ikke bare love og virkulære. Jeg brugte aldrig ordet »Aftenskoleelever«, men sagde altid aftenskole-deltagere.

God afbalancering af Pigtraad

Og så ville jeg have treklangen fortiden (respekten), nutiden (aktiviteten) og det med at se fremad, jakken af for fremtiden, med.

Man kan trampe på historien. Men vil man vide, hvor man står i dag, kommer man ikke uden om denne treklang. Man skal heller ikke drive propaganda, men lade tingene selv tale, altså give en orientering.

Meget af det, jeg her har sagt, gælder i lige så høj grad bladet Pigtraad. Der skal være en vis bredde, plads til møder, referater, mærkedage. Og noget om, hvad der sker Europa over i kampen for menneskerettighederne. Alt baseret på dette frit at tænke, tro og tale. Herunder ytrings-, forsamlings- og pressefriheden. Desværre går der på de felter jo et skarpt skel ned gennem Europa. Her må vi aldrig lade de negative kræfter kule debatten ned, aldrig lade de alt for sure eller de alt for negative tage magten.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

F-k på Rådhuspladsen 9. april 1962.

Jeg var med i Studenternes Efterretningstjeneste og lærte på et tidligt tidspunkt Børge Outze, dengang Nationaltidende, at kende. Han opdagede snart, der var et enormt behov for at få de sande oplysninger frem - i et besat land, hvor myndighederne dag for dag blev mere og mere censurerede. Hans politistof, »Ritzaus fortroligt« og hvad en bladmand hørte fra hele landet, det blev starten til det illegale »Information«, et duplikeret og sandfærdigt nyhedsorgan, hvor f.eks. Studenternes Efterretningstjeneste og jeg var mellem de første abonnenter. Mellem dem, der fra starten også fik en daglig kopi, var kong Christian Xs kabinetschef, oberst Thaulov. Og så bredte ringene sig ellers ud. F.eks. opstod der jo et utal af illegale blade, som fik en del af deres stof fra »Information«. Fra de år husker jeg selvfølgelig også Arne Sejv. Han var bare en stor dreng først på krigen, da han dagligt kom løbende ind i vort hjem i Slagelsegade på Østerbro i København.

Egen flugtrute for jøderne

I efteråret 1943 kom så jødeforfølgelserne. Københavns biskop. Fuglsang Damgaard, oplæste sit Hyrdebrev derom i Frue Kirke. Og bagefter sagde han til nødstedte folk, der opsøgte ham: - Gå ud til Fosmark i Slagelsegade. Han vil hjælpe jer. Vi fik da også godt 300 af sted til Sverige i rette tid. Vi købte selv

et skib. Og sejlede mest jøderne over til Sverige fra Møens Klint eller deromkring. Men fik da også nogle af sted fra f.eks. Gilleleje. Unge studenter fløj omkring og ordnede tingene, mens jeg som regel var hjemme og ved telefonen - som kontaktsted. Jeg må sige, jeg har aldrig truffet en skipper, der ville sejle gratis med flygtninge. Der skulle skaffes mange penge. Og den slags tænkte biskopen ikke meget på. Det kunne Fosmark og hans hjælpere også ordne. Og det gjorde vi så.

Især var der en nervepirrende begivenhed, jeg nu tænker tilbage på. Omkring 20 skulle af sted. Men Nicoline, min daværende kone, og jeg mistede forbindelsen til flokken. Vi tog så en taxa sydpå for at finde deres spor. Flere steder var folk meget reserverede, når det gjaldt oplysninger. For hvem var vi? På den rette side eller hvad? Men vi fandt da omsider flokken. Nu var den bare svulmet op til omkring 50. Vi var et sted i Stege. Og så gav vi dem her i natens mulm og mørke besked om, at nu var det alvor. Nu skulle de af sted. Men mange af dem var i lyse cotton coats, som var på mode. Det gik ikke. Ikke sjældent kredsede tyske fly over egnen, netop for at hindre flugt. Og lyse frakker var så lette at se. Nå, men vi kom alle heldigt ned til stranden, og et stykke ude lå så skibet. Det måtte ikke komme for tæt til land og pådrage sig opmærk-

somhed. Så turen derud skulle ske med en lille båd.

Men nu, da vi skulle starte, skruede ejeren af denne båd pludselig prisen op i en helt urimelig højde. Vi havde slet ikke så mange penge. Og urimeligt var det også. Så vi afslog. Han roede så væk. Klintholms ejer, godsejer Scavenius, havde en gammel trøsket båd liggende noget derfra. Vi fik fat i den. Og ved en stejl skrænt lød der et ordentligt bump. Men båden holdt dog. Og nogle af de unge sprang i vandet og skubbende på. Alle nåede velbeholdt ud til det rigtige overfartsskib. Og kom godt til Malmö. Næste dag fik vi så den glædelige bekræftelse i telefonen. Vi havde en særlig kode.

50 danske jurister på clearingliste

Det er en stor tilfredsstillelse at kunne sige, at fra vore ruter var der aldrig nogen, som blev taget af det danske eller tyske politi. Men det var hektiske dage og nætter. Og stadig passede jeg mit arbejde på skolen, var ikke under jorden. Men ikke længe efter gik det dog galt. 12. november 1943 blev jeg arresteret. En kendt københavnsk restaurant, Mocca, hvor der næsten kun kom tyskere, blev sprængt i luften. Ved den lejlighed gik nogle tyskere med i købet.

Som repressalie bestemte Gestapo, at man ville tage 50 danske jurister som gidsler. Vi ville søge at få navnene på dem, så de kunne advares i tide. En af vore folk meldte sig til den ubehagelige opgave med at skaffe navnene. På Dagmarhus. Jeg skulle en dag møde ham ud for Kroghs Fiskerestaurant på Gl. Strand. Det var den polskfødte optiker Jacob Thalmay, jeg skulle mødes med. Men Gestapo havde åbenbart afsløret ham. Han var nu deres fange. Og døde 9. marts 1945 i kz-lejren Melk ved Donau. Men en anden var mødt op. Mens vi talte, kom tre folk og arresterede mig. Og sagde, de var fra det tyske Sikkerhedspoliti. Jeg kom ind på Dagmarhus. De vidste allerede meget om mig. At jeg havde virket for at få mange jøder til Sverige, at jeg havde arrangeret anti-tyske foredrag, og at jeg var formand for Sønderjysk Ungdomsforening i København.

Det viste sig at være en daværende sekretær i Københavns KU, O. E. Christensen, som blev storstikker hos tyskerne, og som altså havde fortalt, hvad han vidste om mig.

Jeg var otte gange i lange forhør hos kriminalrat Wiese, en hård Gestapo-mand, som var vant til at tumle tyske kommunister i Hamborg. Vi fik nogle debatter om grænsearbejdet, og han var også interesseret i, at jeg havde været dansk lærer i Sydslesvig, hvad han udlagde som, at jeg nok allerede da var spion. Når jeg talte om f.eks. demokrati contra diktatur, snurrede han bare.

200 danske og 2000 nordmænd i Sachsenhausen

Efter tiden i Vestre Fængsel og en kortere visit i Horserød, blev Johs. Fosmark 20. januar 1944 sendt til Sachsenhausen, som bestemt ikke var noget rart sted. Men her var alligevel noget af vær-di, som Fosmark aldrig glemmer. - Vi var, fortæller han, - omkring 200 danske i denne store kz-lejr. Og omkring 2000 nordmænd. De færdedes stille rundt, var jo blot fanger. Men alligevel meget bevidste om deres nationalitet og menneskelige værdi. De fik f.eks. gennemført, at Røde Kors-pakker var fan-gernes, kun deres, ikke noget, SS-vag-terne først skulle tolde af.

Og nordmændene havde fundet frem til en lille fidus, der ikke gik op for vi danske. De fik hjemme fra Norge sendt Kleinpakete, altså »Småpakker« eller prøver. Sådanne småpakker rørte tysk told og SS ikke. Der kunne f.eks. være en dåse sardiner i pakken. Eller anden konserver. Dette tilskud hjalp på nord-mændenes ernæring.

Selv husker jeg endnu, hvilken enorm opsigt det vakte, da jeg en aften, mens jeg var på udkommando på Heinkel fly-fabrikken, fik udleveret et 8 pundes rug-brød. Her var der en kø på mindst 20 'venner', som mente, de havde krav på at få del i brødet. Nogle fik også, men der skulle da også være lidt til rest til mig selv.

Jeg husker mange gode norske kam-merater. Og her vil jeg nævne nogle få, som enten allerede var kendte - eller si-den skulle gøre sig bemærket i norsk samfundsliv. Jeg tænker f.eks. på høje-steretspræsident Emil Stang, Oslo, som jeg har boet i blok sammen med. Han stod en dag ved sin køje og var lidt ner-vøs. Han skulle på transport, som det hed. Og det ved gamle Tysklandsfanger godt, at det kunne være døden i værste fald. - Her er nogle strømper, du har glemt, sagde jeg til ham. - Nej, svarede han, - det er ikke mine. Det er Oskars.

»Jeg stopper også dine strømper«

Den Oskar er murer Oskar Verner, København, som nu er formand for Landsforeningen af Erhvervshæmmede - og for S sammenslutningen af danske fanger fra 1940-45. Verner havde hårdt arbejde udenfor lejren. - Jeg må stoppe strømper for SS'erne om dagen, sagde Stang så til Oskar, - så nu tager jeg dine med. - Jeg synes, det understreger, at der ikke var standsforskel i blokken mellem høj og lav. Eller mellem danske og norske, siger Johs. Fosmark.

Og der var Odd Nansen, en statelig firskåren mand. Han var søn af polar-forskeren Fridtjof Nansen, også kendt for sit store arbejde for Europas flygt-ninge efter 1. verdenskrig. Norges sørge-ligt berømte nazifører, major Vidkun Quisling, havde i sin tid været ansat hos Fr. Nansen i dennes hjælpearbejde for Europas statsløse.

Så i 1940, da Quisling var blevet Hit-lers lakaj i Norge, skrev Odd Nansen, der var arkitekt, til Quisling og forbød ham at bruge sin fars navn i sin pro-paganda. Quisling svarede kort efter med at få Odd Nansen fængslet og sat ind på Grini - og siden sendt til Sachsen-hausen.

Nansen skrev dagbog i lejren. På silkepapir. Han kom i sit arbejde som arkitekt på lejrens tegnestue og fik her

lavet nogle tykke spækbrætter, som han udhulede. I dem gemte han sin dagbog, som det selvsagt var forbudt at føre i lej-ren. Efter krigen udgav han dagbøgerne i tre tykke bind. »Fra dag til dag«. Fra Grini-tiden 13. januar 1942 og frem til 28. april 1945 hjemme i Norge. Odd var f.eks. manden bag en julekomedie i vor blok i lejren, fortæller Fosmark videre. - Vi havde omdannet blokken til en norsk fjeldhytte. Og her opførte man så et skuespil af Nansen om okkupationen af Norge og kampen og det hele. Sluteffek-ten var, at Quisling kommer ridende ind på scenen - på et kisteskaft - og brøler: - Den står stærkt, der står ene. - Og fan-ger eller ej, så jublede vi alle.

Og vi må huske den store norske dig-ter Arnuld Øverland. En lille, tæt skik-kelse. Rolig, men med ild i øjnene. Og altid stærkt beundret af sine fangekam-merater. Jeg kendte ham ikke på for-hånd, siger Fosmark. - Men forstod snart, at hans ord, skrevet eller talt, al-tid havde vægt hos hans landsmænd. Han skrev i lejren bl.a. et juledigt »Jul i Sachsenhausen«, som begynder »Et jule-træ er tændt på galgebakken« (og det var netop tilfældet i lejren). Han skrev også det gribende digt om »Muselmanden«, mens han var vor medfange dernede.

»Du er så sulten, dansker«

Jeg opbevarer endnu som klenodier

SPAREKASSEN
for Svendborg og Omegn

RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK
RINGKJØBING BANK

om dette Sachsenhausen-kammeratskab små fine hilsener fra dengang fra Emil Stang, Odd Nansen og Arnulf Øverland.

Men jeg vil benytte lejligheden og nævne flere norske kammerater. Der var den senere 'landsfader', kendt LO-mand og siden efter krigen mange år norsk statsminister, Einar Gerhardsen. I min tid på Heinkel blev jeg engang kaldt tilbage til hovedlejren Sachsenhausen til en særlig afhøring hos Polische Abteilung og skulle imens bo i den blok, hvor Gerhardsen også sad, og hvor han var skriver.

Ved middagen stillede jeg mig op i køen, og da der var overskud, gik jeg hen og fik nok en skål suppe, for, som han sagde: »Du er så sulten, dansker.« - Det gentog sig om aftenen, at jeg fik en ekstra brødration af ham. Som før nævnt, kendte nordmændene det lille trick med at få sendte »Kleinpakete«. Og deres Røde Kors pakker kom som regel godt frem, så de var ikke altid så vilde efter lejrens »hundede«. Men pænt var det af Einar.

En aften lød det gennem blokken »Einar skal på transport«. Ingen vidste hvorhen. Men man var noget trykket på hans vegne. Han var afholdt. Og han måtte hjem til nye forhør i Norge.

- Nej, Trygve Bratteli, som lige har fået sine fangeindringer ud også på dansk, traf jeg ikke dernede. Han var i Sachsenhausen før min tid. Men den senere socialminister Sven Oftedal, og den senere trafikminister og Stortingspræsident Nils Langhelle, dem har jeg kendt dernede. Langhelle havde et kontorjob, og han smuglede danske aviser ind. Det gav et pust hjemmefra og en del nyheder, selv om de var godt censurerede.

Jeg mindes også den norske præst Peter Scheie (fra Strømmen ved Oslo). Om søndagen holdt han gudstjeneste. Han sad så oppe i sin køje i 3. etage og læste evangeliet og salmerne for os, mens vi andre sad, lå eller stod rundt om og hørte på. Det var gode stunder, og mange nordmænd og nogle danskere deltog i det samvær. Søndag eftermiddag var vi fritaget for arbejde. Mærkeligt nok. Men så skete det ofte, at der kom luftalarm, Gross-Alarm, som tyskerne sagde.

Kredsen om Niemöller

Og jeg husker den norske redaktør Sigvard Strandsted. Han var den første nordmand, som tyskerne anholdt efter 9. april 1940. Han var mange år korre-

spondent fra Berlin til tre førende nordiske aviser. I sit hjem havde han en del russisk kunst og russisk litteratur. Det interesserede Gestapo meget, for tænkt, han var måske ligefrem en fæl spion. Han var fængslet fra april 40 til befrielsen.

Jeg talte meget med ham. Han var en klog mand og havde oplevet og set meget. Han havde også tidligere været indbudt til Hitlers bolig i Alperne i Bayern, »Ørnereden«. Og var med, da luftskibet Graff Zeppelin blev præsenteret. Han tilhørte pastor Martin Niemöllers menighed i den fornemme Berliner-forstad Dahlem. Den Niemöller, som under første verdenskrig var u-båds-kaptajn.

Og Strandsted overværede Niemöller-processen. Gestapo fandt møderne i Dahlem-menigheden meget fordægtige. Også rengøringskonen blev afhørt. Hun sagde, sandt nok, at man talte om Jesus. Gestapo-dommeren svarede hånligt: »De er jo ikke teolog. Ham kender De da ikke noget til.« - Jo, svarede hun uforfærdet. Han bor inden i mig. - Det gjorde selv Gestapofolkene stumme - et øjeblik.

Så vender vi os igen til nutiden. Og til Pigtraad, det blad, som har taget så mange af Johs. Fosmarks timer og kræfter. Og som står ham så nært. - Min opgave har bare været at dække det hele spekter så godt som muligt. Vore næsten 3000 abonnenter er jo trofaste. Mange sender et ekstra beløb til bladet. Eller til de to store grupper, som står bag det.

Jeg tænker altid helst et år frem. Der er altid overskud af stof. Noget kan tåle at vente, andet skal med så hurtigt som muligt. Jeg synes, en rubrik som »Kammeraterne fortæller« er god. Og den, som vi kalder »Mennesker, jeg mødte«. En lille god, taktsom historie har altid sin berettigelse. De senere år ordner jeg også selv alt med annoncerne. Bureauerne slugte selv det hele. Der blev ikke noget overskud. Nu får bladet alle pengene.

»En farlig hetzer«

Vi har været gennem mange ting, og meget andet har vi slet og ret måttet lade ligge. Der var ikke plads til det. Men det er jo nu engang ikke skik, at Johs. Fosmark sætter sig selv i Pigtraad med andet end navn og adresse, så man kan skrive til ham eller klage til ham, og 36 års uendelig trofasthed og oplagthed overfor bladet og kammeraternes sag i

det hele taget synes vi nok berettiger det tilbageblik.

Da Fosmark 12. november 1943 blev arresteret af tyskerne og kom i hænderne på kriminalrat Wiese, sagde man efterhånden rent ud til ham, at

han var arresteret på grund af rigsfjendtlig virksomhed. Fosmark var en farlig hetzer og en stor tyskerhader, ja en fare for det stortyske rige.

Ja, hvem kunne i de tider ønske sig en smukkere beskrivelse? Men dødsensfarligt var det i de år også tit at være det, man populært kaldte en »god dansk mand«. Det erfarede Johs. Fosmark, som mange af vi andre, alt om i de samme år. Og derfor er han i Pigtraad den-
ne gang.

Johs. Rasmussen

KØBENHAVNS CENTRUM

5-6 vær.s lejl. (ca. 200 kvm. netto) søges hurtigst muligt, gerne ældre, men rimelig modernis. Ønsket går på en præsentalbolig i lyse og venlige omgivelser i stueetage eller 1. mezzanin, grundet gangbesvær, og lejemålet kunne evt. udformes med senere forkøbsret. Evt. vilalejligh. i den nordlige omegn. Vi er et stilfærdigt, kultiveret ægtepar (60/52 år) uden ungdom. Beskæftiget med videnskabeligt arb. Statspension baseret på eftervirkninger fra anden verdenskrig. Prima referencer haves.

Henv. Sanders, 03 - 47 80 88.

TO RADIOUDSENDELSER

Onsdag den 5. maj bragte Radio Syd en udsendelse om de bestræbelser, der blev udfoldet for at få en navngiven Gestapofange fri.

Også dronning Alexandrine udførte et arbejde i sagen, men selv hun måtte give op, da fangen var overgået til Gestapo.

I udsendelsen medvirkede Johannes Fosmark, Grænseforeningens formand, landsretssagfører E. Friehlung og redaktør J. Kronika.

Mandag den 17. maj markerede Danmarks Radio Norges frihedsdag med en udsendelse kl. 15. Titlen var: »En hilsen til 17-maj-dagen. Nordmænd, som jeg har mødt bag pigtråden udenfor Berlin.«

Det var en samtale med Johannes Fosmark ved redaktør Egon Clausen. Hver af de to udsendelser strakte sig over en halv time.

DAGBOGEN

Folkestrejken i København 1944. Bål på Nørrebrogade.

JULI

1940

2/7: De fire gamle partier og Retsforbundet udsender manifest om national samling. Samtidig oprettes samarbejdsorganet »Nimandsudvalget«. 5/7: Sverige giver tyske militærtog transittilladelse gennem svensk område. 8/7: Scavenius bliver udenrigsminister. 21/7: De tre baltiske stater optages (indlemmes) i Sovjetunionen.

1941

3/7: Danmark anmoder USA om at lukke sine konsulater i Danmark. 4/7: Udenrigsministeriet meddeler officielt, at oberstløjtnant Kryssing overtager kommandoen over »Frikorps Danmark«. 7/7: Amerikanske tropper overtager besættelsen af Island. 8/7: Justitsminister Harald Petersen må udtræde af regeringen og efterfølges af Thune Jacobsen. 15/7: Fire unge mennesker idømt fængselsstraf for forsøg på at tage til Sverige. 21/7: Tyske politiofficerer besøger København. 31/7: Arne Sørensen idømt 60 dages hæfte for udgivelsen af en pjece.

1942

17/7: Højesteret skærper dommen over Christmas Møllers hjælpere.

1943

2/7: Sabotage mod Thriges fabrikker i Odense. 6/7: Frikorps Danmark fremkalder uro-

ligheder flere steder i landet. 9/7: Forbud mod huer og emblemer i Royal Air Force-farver. Trafikminister Elgaard taler imod sabotagen. 10/7: De allierede hære går i land på Sicilien. 25/7: Mussolinis regering falder. 26/7: Thune Jacobsen ønsker bevilling til maskinpistoler til politiet, så det bedre kan afværge sabotager.

1944

1/7: Som svar på folkestrejken lægger tyskerne blokadering omkring København og afbryder gas-, vand- og el-forsyningen til byen. 2/7: Erhvervsorganisationerne opfordrer til genoptagelse af arbejdet. Frihedsrådet udsender en formulering af folkestrejken krav. 3/7: Ledende politikere opfordrer i radioen til genoptagelse af arbejdet, men folkestrejken fortsætter. 4/7: Efter en proklamation fra Frihedsrådet bliver arbejdet genoptaget. Ved eksplosion i ammunitions-skib i Århus bliver mange dræbt og såret. 9/7: Tyskerne ophæver spærretiden i København. 10/7: Sovjetregeringen og Danmarks Frihedsråd udsender en fælles erklæring, hvorefter biblioteksdirektør Th. Døssing anerkendes som det kæmpende Danmarks officielle repræsentant i Moskva. 12/7: Befolkningen i København mindes de 96 faldne fra folkestrejken ved to minutters stilhed. Udtalelse fra USAs regering om Danmark. 20/7: Attentatforsøg mod Hitler. 25/7: Tysk forordning om totalmobilisering. 27/7: Schalburgtage mod tog ved Hillerød, tre dræbt og mange sårede. Schalburgtage mod rutebilstationen i Århus. 30/7: Aalborg rutebilstation schalburgeter.

AUGUST

1939

28/8: Danmark indkalder årgangene 1934-1938. 29/8: Tyskland lover at ville respektere Danmarks neutralitet. 30/8: England lover ligeledes at ville respektere Danmarks neutralitet.

1940

6/8: Ny tysk-dansk forening med generaldirektør P. Knutzen som formand. 14/8: Alvorlige straffe til otte danskere for »håndgribeligheder mod tyske soldater«. 15/8: Statsminister Stauning opfordrer til loyal optræden. 26/8: Stauning indskærper på ny kongens bud om ro og orden.

1941

5/8: Frikorps Danmark aflægger i Hamborg troskabsed til Hitler. 14/8: Engelsk-amerikansk erklæring (Atlantic charta) om samarbejde. 20/8: Thune Jacobsen forelægger folketinget forslag om forbud mod det kommunistiske parti. 21/8: Godt hundrede danske kommunister bliver anbragt i Horserødlejren. Kina afbryder den diplomatiske forbindelse med Danmark. 28/8: H. P. Sørensen må efter tysk krav træde tilbage som redaktør for »Social-Demokraten«.

1942

6/8: De tyske hære når frem til Kaukasus. 12/8: Christmas Møller bliver formand for Det danske Råd i London. 19/8: Bombeattentat mod Bryggeriarbejdernes Fagforening og et DsU-lokale i København.

1943

4/8: Tysk krav om, at danske sabotører dømmes efter tysk lov. 5/8: Sverige ophæver de tyske militærtogs transittilladelse. 6/8: Stor sabotagebrand i Fiskepakhuse i Esbjerg. 7/8: Undtagelsestilstand i Esbjerg. 9/8: Smedene i Esbjerg strejker. 10/8: Folkestrejke i Esbjerg. 12/8: Undtagelsestilstanden i Esbjerg ophæves og folkestrejken afblæses. 15/8: Tyske provokationer medfører uro i Odense. 17/8: Politimesteren i Odense opfordrer til ro og orden, og der tilkaldes forstærkninger fra andre byer. Tysk gadeterror i Odense. Kamp i Rold skov mellem tyske soldater og danske modstandsfolk. Bankassistent Nils Vangsted dræbes og konstruktør Poul Kjær Sørensen arresteres. 18/8: Folkestrejke i Odense. 19/8: Arbejdet nedlægges på Odense banegård. 20/8: I Odense opfordrer byrådet og fællesorganisationen til genoptagelse af arbejdet, men strejken vedvarer. 21/8: Opråb fra regeringen om ikke at udæske eller lade sig udæske til uoverlagte handlinger. 5000 demonstranter holder møde på Odense sta-

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Fra folkestrejken i København 1944. Politibiler på Nørrebrogade.

dion. Folkestrejke i Middelfart og Bogen. 22/8: Folkemøde på stadion i Odense med 10.000 deltagere. Borgmester Werner og minister Kjærboel opfordrer til afblæsning af strejken. Men nu strejkes der også i Assens, Nyborg og Ringe. 23/8: Folkestrejken i Odense fortsætter. Strejke i Fåborg og Svendborg. I anledning af bankassistent Vangsteds begravelse samles 10.000 mennesker ved Ansgar kirke i Aalborg. Tysk militær angriber forsamlingen, hvoraf flere såres. Uro i hele byen. Strejke i Frederikshavn og uro i de fleste nordjyske byer. 24/8: Arbejdet genoptages i Odense. Tyske soldater skyder en arbejder ved Rørdal cementfabrik i Aalborg. Politimester Bach, Aalborg, taler ved et masse-møde med 17.000 deltagere for et frit Danmark. Tyske soldater angriber mødedeltagerne. Folkestrejke i Fredericia og andre byer. I København ødelægges Forum af sabotører. 25/8: Folkestrejke i Aalborg. Poul Kjær Sørensen dømt til døden. 26/8: Sporvejene og de fleste virksomheder i Århus strejker. Uro i København. Politiet anholder 120 demonstranter på Rådhuspladsen. 27/8: Uro og strejker i talrige byer over hele Danmark. 28/8: Politikerne afviser en række tyske krav. 29/8: *Tyskerne erklærer undtagelsestilstand i hele Danmark. Sammenstød mellem tyske og danske soldater, 23 danske soldater faldet. Størstedelen af den danske flåde sænket af mandskabet. Tyskerne arresterer ca. 500 gidsler over hele landet og besætter Horserød-lejren, hvor det lykkes 97 kommunister at flygte.* 30/8: Al civil jernbanetrafik forbudt indtil videre. Redaktør Carl Henrik Clemensen myrdet. 31/8: Det meddeles, at de løbende administrative forretninger videreføres af departementscheferne efter regeringens afgang.

1944

12/8: De 741 fanger i Horserød overføres til

Frøslev. 15/8: Meddelelse om nedskydning af 11 frihedskæmpere fremkalder en 24-timers strejke over hele landet. 18/8: Frihedskæmpere henter 20.000 legitimationskort fra Københavns folkeregister. 22/8: Alle sporvogne i Århus ødelagt ved Schallburgtage. 23/8: Rumænien kapitulerer og opsiges samarbejdet med Tyskland. 26/8: Den norske regering i London hylder den danske modstandsbevægelse. 29/8: Over hele landet holdes to minutters stilhed. De allierede hære og den franske modstandsbevægelse befrier Paris.

Menneskerettighederne

Udenrigsminister Kjeld Olesen havde den 12. maj indbudt til et seminar i udenrigsministeriets lokaler om menneskerettighederne. I seminaret deltog repræsentanter for de politiske partier (minus Fremskridtspartiet) og en række folkelige organisationer som FN-Forbundet, Amnesty International, Dansk Røde Kors, Danske Kvinders Nationalråd, Dansk Kvindesamfund m.fl. Fangesammenslutningen var repræsenteret af Jørgen Lind, Neuengamme-foreningen, og Frode Toft, Stutthofforeningen, idet sidstnævnte også repræsenterede Frihedsfonden.

Seminaret indledtes med foredrag af udenrigsministeren om Danmarks deltagelse i det internationale arbejde for menneskerettighederne. Kjeld Olesen

lagde vægt på, at de folkelige organisationer deltog i dette arbejde, hvor de ofte stod friere og lettere kunne trænge igen-nem med initiativer og i oplysnings-arbejdet i offentligheden. Regeringens standpunkt er, at vi må beskytte menneskerettighederne overalt i verden, og vi har netop i FN som et nordisk initiativ fået oprettet en fond til støtte for tortur-ofrene.

De politiske fanger og torturproblemet

Seminarets næste emne var spørgsmålet om politiske fangers behandling. Herom indledtes en paneldebat af kon-torchef Michael Bendix, udenrigsmini-steriet, generalsekretær Eigil Pedersen, Dansk Røde Kors, og fuldmægtig P. Delfs-Jensen, Amnesty International.

Sidste punkt var torturproblemet. I forbindelse hermed præsenterede dr. Gorm Wagner udsnit af den frem-ragende nye danske film »Din nabos søn«, der er en delvis rekonstrueret og delvis dokumentarisk film om torturen i Grækenland under militærjuntaen i 1970'erne. Det er en stærk og meget gri-bende film, der i april havde premiere i Grækenland, hvor den nu skal indgå i skolernes undervisning. Filmen er også nylig vist både i fransk og dansk TV un-der stor opmærksomhed.

I tilslutning til filmen var der debat om torturproblemet med korte indled-ninger af ambassadør Niels Boel, uden-rigsministeriet, og speciallæge Inge Kemp Genefke, Amnesty Internationals lægegruppe, der nu leder Rigshospita-lets nyoprettede klinik for behandling af torturofre. I diskussionen deltog bl.a. Frode Toft, der pegede på erfaringerne fra de lægelige undersøgelser af senføl-gerne for KZ-fangernes og krigssejlernes vedkommende.

-t

DANSK HYLDEST TIL SVENSK BLAD

Repræsentanter for den danske mod-standsbevægelse under den tyske besæt-telse i Danmark har i Göteborg bragt en hyldest til Göteborgs Handels och Sjöfarts-Tidning, som fejrede sin 150 års dag.

Dette blad var under den anden ver-denskrig Sveriges stærkeste talerør imod det nazistiske Tyskland. Det blev samti-dig avisen for de mange danske og nor-ske flygtninge, som kom til Sverige.

Handelstidningens position skyldtes først og fremmest chefredaktøren, nu afdøde Torgny Segerstedt, som i sine lederartikler bl.a. vendte sig imod de kræfter i det officielle Sverige, der var eftergivende over for nazismen.

FRIHEDSMUSEET

Frihedsmuseets Venners forlag har udgivet et kasettebånd til brug i skoler og i foreninger, der er interesseret i, at tiden 1940-45 ikke bliver glemt.

Efter at jeg har hørt båndet igennem, vil jeg gerne anbefale det til brug i skolerne, og personligt mener jeg, det ville være godt, hvis skolerne lod eleverne høre båndet op til et foredrag, holdt af tidligere modstandsfolk. Især er frihedsbudskabet til stor nytte, da det er meget udførligt. Det samme gælder emnerne på side 1, såsom regeringsproklamationen af 9. april 1940, USAs reaktion på 29. august.

Kassetten vil også være til nytte, når skoleelever skal skrive stil om besættelsen, så det kan anbefales dem og andre interesserede at henvende sig til Frihedsmuseets Venner: adresse

Museet for Danmarks Frihedskamp
Churchillparken
1263 København K.
Prisen er 60,00 kr.

Villy Mørk Jensen

MITTERANDS BESØG I DANMARK

Frankrigs nye præsident Mitterand har som bekendt aflagt officielt besøg i Danmark. Han faldt under krigen i tysk fangenskab, men det lykkedes ham at flygte, hvorefter han sluttede sig til de Gaulles frie, franske styrker.

I forbindelse med besøget havde han udtrykt ønske om at nedlægge en krans i Mindelunden i Ryvangen, og ved samme lejlighed blive præsenteret for en kreds af danske modstandsfolk og tidligere fanger.

Det skete, i øsende regnvej, den 29. april om formiddagen, hvor direktør Svenn Seehusen med Benjamin Mørch som tolk præsenterede hver enkelt af de tilstedeværende modstandsfolk og fanger for præsidenten. Af de tilstedeværende kan nævnes fru Edith Bonnesen, fhv. minister Per Federspiel, advokat Jette Hecht Johansen, fhv. minister Alfred Jensen, oberstløjtnant Flemming B. Muus, boghandler Mogens Staffeldt og kriminalassistent Frank Zorn samt vore fangekammerater fhv. folkeringsmedlem Ragnhild Andersen, overlæge Jørgen Kieler, direktør Benjamin Mørch, kontorchef Frode Toft og murer Oskar Verner.

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Enebjerg Camping Bøgebjerg Strand 5380 Dalby

(Nord for Kerteminde)

Tlf. (09) 34 10 52

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

ÅRSMØDE

Fangesammenslutningen holdt ordinært årsmøde i København den 30. marts, og alle foreningerne havde sendt repræsentanter.

Formanden, Oskar Verner, bød velkommen og udtalte mindeord for årets døde, idet han særlig omtalte de to foreningsformænd, der døde i det forløbne år, Erik Beermann, Dachauklubben, og Holger Grome, Neuengammeforeningen.

Til dirigent valgtes, traditionen tro, RICH. Andersen, Odense.

Derefter aflagde Oskar Verner beretning, idet han hovedsagelig henviste til den udsendte skriftlige beretning. Omtalte arbejdet i lovudvalget (det fælles forhandlingsudvalg, hvori også F.V. deltager). Der er formuleret flere ønsker, der skal drøftes på et forestående møde med socialministeren:

Ønske om, at sikringsstyrelsen søger at undgå at anvende 25 pct. invaliditetskendelser og normalt lader 35 pct. være laveste kendelse, da en 25 pct.-afgørelse kan virke negativt.

Ønske om, at der ikke anvendes lave-re beregningsgrundlag end 7000 kr., da der siden 1945 er sket væsentlige forskydninger i løngrundlagene i en række brancher.

Ønske om, at der ved dødsfald udbetales rente fortsat i 3 måneder.

Omtalte den indsats, der er gjort for at få opført det nye Dokumentenhaus i Neuengamme. Den danske Neuengammeforening har deltaget aktivt i dette arbejde og havde arrangeret en vellykket fællesrejse til indvielsen. Ved højtideligheden nedlagdes fra dansk side 4 kranser, deraf også en fra Fangesammenslutningen.

Vort blad går godt og kommer regelmæssigt. Der er stadig et godt samarbejde med Kammeraternes Hjælpefond om bladet.

Alfred Bertelsen, Århus, supplerede beretningen fra lovudvalget. Det er vigtigt at få gennemført forslaget om, at

enker får fortsat rente i 3 måneder efter dødsfaldet, således at sagen om enke-erstatningen kan nå at blive klaret. Det svarer til forholdet for tjenestemænd.

Otto Laugesen, Mors, ønskede, at alle får samme beregningsgrundlag, 8000 kr.

Rich. Andersen tilsluttede sig dette ønske og fandt det diskriminerende med forskellige satser.

Else Drejer, Randers, omtalte det problem, hvor et ægtepar har en beskyttet bolig, og den ene dør, medens den efterlevende ikke opfylder betingelserne for beskyttet bolig og derfor nu risikerer at måtte forlade boligen og skal ud for at skaffe sig et nyt sted at bo, en næsten katastrofal situation.

Heinrich Davidsen, København, omtalte de stigende skatter. Skattestigningen er større end dyrtidsreguleringen, og det er urimeligt.

Frøde Toft omtalte arbejdet med bladet. Det synes at gå nogenlunde med gentegningen af abonnenter, og der tegnes også helt nye. Men foreningerne må stadig hjælpe med at sikre, at alle fornyer abonnementer, og at de, der eventuelt ikke har været abonnenter, nu bliver det. Der er et fortræffeligt samarbejde i redaktionen og i det fælles bladudvalg.

E. Lægteskov, Odense, gik også ind for, at alle får samme beregningsgrundlag.

Jacob Jensen gav en række oplysninger om Bernadotttegården ved Roskilde.

Bernth Johannesson aflagde beretning for Rekreationsfonden, der endnu har midler til ca. 2 års virksomhed. Der er i det forløbne år ydet tilskud til 67 rekreationsophold.

Poul Nielsen oplæste beretning fra Per Madsen, Århus, om Bernadotttegården i Hadsund.

Oskar Verner besvarede de rejste spørgsmål og sagde, at de ville indgå i lovudvalgets overvejelser. Derefter godkendtes beretningen enstemmigt, hvorefter Bernth Johannesson forelagde regnskabet, der ligeledes godkendtes enstemmigt.

Kresten Carstensen, Haderslev, stillede spørgsmål om foreningernes bidrag til Fangesammenslutningen. Bernth Johannesson svarede, at foreningernes bidrag var frivillige.

På forslag af Arnold Jensen, Kibæk, vedtoges det at forhøje Fangesammenslutningens årlige bidrag til Amnesty International fra 200 kr. til 500 kr.

Valg

Sekretæren, Poul Nielsen, og kasseren, Bernth Johannesson, var på valg og begge genvalgte med akklamation. Revisorerne Jacob Jensen og Ehgon Nielsen samt revisorsuppleanten Gottlieb Hansen genvalgte også, ligeledes med akklamation.

Fangesammenslutningens repræsentanter i lovudvalget blev også genvalgt, nemlig Oskar Verner, Alfred Bertelsen, Poul Brandt, Jacob Jensen og Hans Andersen.

Eventuelt

Axel Lauritzen omtalte Gestapofangeres højtidelighed på Rådhuspladsen 9. april og opfordrede til at deltage.

Kresten Carstensen anbefalede den nystiftede forening Frøslevlejrens Venner.

Birgit Fischermann omtalte et tilfælde, hvor der skulle holdes foredrag om 2. verdenskrig. Det viste sig, at foredragsholderen benyttede anledningen til at fremføre de nynazistiske påstande om, at beretningerne om KZ-lejrenes grusomheder var opspind og løgnagtige. Theresienstadtdforeningen er i færd med nærmere at undersøge sagen.

Erik Lorentzen omtalte skoleforedragene, der bør organiseres i samarbejde med Frihedsmuseet, der kan levere kassettebånd.

Rich. Andersen oplyste, at i Odense er foredragene på skolerne organiseret.

Else Drejer oplyste, at der for tiden i Randers er mange henvendelser om skoleforedrag.

Dermed var dagsordenen udtømt, og dirigenten kunne takke for en rolig og saglig debat. Oskar Verner takkede Rich. Andersen for de mange gange, han havde fungeret som dirigent. Den omtalte sag om foredraget om 2. verdenskrig må undersøges. Sluttede derefter mødet med en tak for den positive debat og det gode fremmøde. Lad os fortsætte i den ånd, så vi bevarer og udbygger det gode kammeratskab og samarbejde.

regnskabet viser et underskud på ca. 66.000 kr., hvorefter formuen er godt 180.000 kr. Hvis der ikke i løbet af nær fremtid skaffes nye midler til fonden, kan den kun fungere i 2 år endnu. På grund af prisstigningerne vedtoges det, at man på et nyt møde efter sommerferien vil overveje muligheden for at forhøje det nuværende højstebeløb på 1500 kr. Fondens har i 1981 fået 50.000 kr. fra tipsmidlerne og 5000 kr. fra en fond af 9. november 1919. Det reviderede regnskab blev godkendt. Til fondens bestyrelse genvalgte Oskar Verner, Bernth Johannesson, Lilian Olsen, Solveig Skjøtt og Poul Nielsen.

Det oplyses i øvrigt, at sikringsstyrelsen stadig kan bevilge tilskud til rekreationsophold, der ordineres af læge eller hospital.

Fra bestyrelsesmødet:

Det oplyses, at der var sendt telegrafisk hilsen til en KZ-udstilling i Paris, arrangeret af de franske fangeforeninger i samarbejde med ministeriet for modstandskampens anliggender. Fangesammenslutningen havde af økonomiske grunde valgt at nøjes med denne hilsen. Derimod havde Sachsenhausenforeningen og FIR-udvalget sendt hver en repræsentant.

Lovudvalget havde fået et foreløbigt svar fra den i mellemtiden afgåede socialminister. Svaret må nærmere gennemgås, da det synes at indeholde åbenbare misforståelser. Derefter må en fornyet henvendelse til den nuværende socialminister overvejes.

Fra udenrigsminister Kjeld Olesen forelå indbydelse til et et-dagsseminar om politiske fangers problemer og rettigheder. Som Fangesammenslutningens repræsentant valgtes Jørgen Lind, Neuengammeforeningen, og Frøde Toft, Stutthoffforeningen.

Bernth Johannesson berettede om et bestyrelsesmøde i Bernadotttegården i Roskilde.

Det oplystes, at Foreningen af Gestapofanger på Sjælland på en generalforsamling har vedtaget at opretholde foreningen som selvstændig forening, men tilsluttet Fangesammenslutningen.

Landsforeningen Gestapofangerne meddelte, at der er oprettet en Sjællandsafdeling af landsforeningen, men man står åben overfor et samarbejde med den selvstændige forening på Sjælland.

Hannover-Stöcken-gruppen havde haft en vellykket generalforsamling med deltagelse af godt halvdelen af medlemmerne.

Theresienstadtdforeningen havde også en vellykket generalforsamling. Foreningen har nu 125 medlemmer.

Neuengammeforeningen har på sin generalforsamling valgt Jørgen Lind til formand.

Sachsenhausenforeningen havde deltaget i et internationalt møde i Dortmund, hvor de udenlandske deltagere havde været overborgmesterens gæster. Ved et offentligt arrangement i byen var borgmesteren hovedtaler.

Dachauforeningen har valgt Poul Nielsen

BESTYRELSESMØDE I APRIL:

Forud for bestyrelsesmødet var der årsmøde i Rekreationsfonden. Der er i 1981 bevilget 96.500 kr. til rekreationsophold, og

til ny formand. Poul Nielsen oplyste, at han har modtaget beretning fra Dachaumuseet, der i 1981 har haft over en million besøgende.

Buchenwaldforeningen arrangerer i sommer en 4-dages tur til Sydslesvig med besøg i Neuengamme og Frøslev.

-t

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

ÅRSMØDE PÅ FYN

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpesfond holdt årsmøde i Odense lørdag den 24. april. Der var god tilslutning, og kammerater, der var forhindret i at komme til stede, havde fremsendt hilsener. De blev læst op, og de var med til at give mødet øget indhold.

Af praktiske grunde blev mødet holdt i Banegårdsrestaurantens mødelokale. Så blev der heller ikke noget problem med hensyn til eventuelt at flytte mødet til et andet sted p.g.a. mund- og klov-syge-situationen.

FORMANDEN, civilingeniør Mogens Dyre åbnede mødet. Der blev udtalt smukke mindeord om Holger Grome, der var gået bort siden sidste årsmøde.

Da fire medlemmer af bestyrelsen

indenfor de sidste 2 år er afgået ved døden, fandt man det naturligt at supplere den nuværende bestyrelse, og der blev fremsendt forskellige forslag til fornyelsen. Så snart overvejelserne er afsluttet, vil navnene på de nye medlemmer blive meddelt her i vort blad.

Kassereren, bankfuldmægtig Olav Holst, fremlagde det reviderede regnskab både for fonden og for bladet Pigtraad/Gestapofangen, og selv om udgifterne ved bladdriften er stadigt stigende bl.a. på grund af portoforhøjelser, kan vi foreløbig se bort fra evt. forhøjelser af abonnementsprisen.

Redaktøren af vort blad redegjorde for forskellige problemer angående stofudvælgelsen og stofbehandlingen. Der havde i hvert enkelt tilfælde været enighed i redaktionen om de trufne afgørelser, og samarbejdet er forløbet harmo-

nisk. Der blev rettet en tak til redaktøren for udførelsen af hans meget tidskrævende arbejde med bladet.

Overlærer Preben Feddersen redegjorde for arbejdet med at fordele pladserne på feriehjemmet på Kegnæs, sådan som meddelt i vort blad for april. Feriehjemmet er efterhånden optaget det meste af året, og dette er muligt, da huset er grundmuret. Mogens Dyre fortalte om det afsluttede byggeri. Der er nu anskaffet farve-tv til stor glæde for feriehjemmets beboere, der oplever evt. regnfulde og måske kolde sommerdage. Udgifterne til driften er stadigt stigende, men det hjælper meget på regnskabet, at beboerne i feriehjemmet gennemgående er flinke til at indbetale forskellige beløb til dækning af forbrug af el og olie til fyret.

Der blev behandlet enkelte hjælpesager.

DER ER tidligere vedtaget en tilføjelse til fondens fundats. Man vedtog, at den indgår som en efterfølger af paragraf 18. Ordlyden bliver: I tilfælde af fondens ophævelse overgår fondens arkiver til Frihedsmuseet, medens fondens ak-

tiver i øvrigt overgår til Dansk Røde Kors. Det forudsættes herved, at ferie-hjemmet på Kegnæs fortsat anvendes til humanitære formål.

Såfremt Dansk Røde Kors beslutter at afhænde hjemmet, skal det derved frigjorte beløb anvendes til fordel for Røde Kors' arbejde for politiske fanger.

Da den nuværende trykte udgave af fundatsen indeholder en navnefortegnel-se over bestyrelsens medlemmer, indgår den a-jour-førte liste over bestyrelsens medlemmer i den kommende udgave som bilag.

Man vedtog at holde næste årsmøde i feriehjemmet på Kegnæs 7.-8. maj 1983.

F-k.

ERHVERVSHÆMMEDE

KØBENHAVN

Succesrig vintersæson

Den nu forløbne vintersæson har for den københavnske afdelings vedkom-mende været præget af travl aktivitet på en lang række felter. Medlemsmøderne, der flere gange har været ved at sprænge alle rammer, kan kun betegnes som en stor succes. Det samme gælder f.eks. den indsats, der blev ydet af medlemmerne ved markeringen af den 4. maj i Mindelunden i Ryvangen.

Generalforsamling

Mandag den 26. april løb afdelingens ordinære, halvårslige generalforsamling af stabelen med ca. 120 deltagere.

I sin beretning konstaterede forman-den, Rasmus Bonde-Larsen, at afdelin-gen havde været inde i en gunstig og fremadrettet udvikling. Han nævnte, at der var rejst ca. 60 sager, deriblandt nye erstatningssager, ankesager og enke-sager. Hertil kommer sager om tilskud til medicin, tandbehandling m.v.

Han understregede, at det var lyk-kedes at få gennemført erstatningssager for folk, der var op imod 80 år. Dette er ikke mindst glædeligt, fordi der har væ-ret røster fremme om, at når man er over 67 år, var det nærmest håbløst at rejse sag. Han sagde: »Vi henholder os til, at i de love, vi er underlagt, er der ik-ke et ord om aldersbegrænsning.«

Han oplyste, at afdelingen havde 527 medlemmer, og at kontingentet for 1982 var indgået ret hurtigt. I en speciel om-tale af ankesagerne sagde han, at afde-

lingen nøje vil følge dette spørgsmål og vil medvirke til en forbedring, f.eks. ved at der indføres en ordning, hvorefter en-ker får udbetalt mandens rente for tre måneder.

Ved generalforsamlingens begyndelse æredes de i den forløbne periode siden sidste generalforsamling afdøde kam-merater, deriblandt krigssejleren Gud-mund Rasch.

Formanden omtalte afdelingens in-terne medlemsblad »Håndslag«, der i høj grad har medvirket til at forbedre kontakten og interessen for hele forenin-gens virke.

Formanden kom ind på en sag, som var blevet afdelingen påtvunget udefra.

Med alle stemmer imod fire vedtog generalforsamlingen en udtalelse med en uforbeholden tillidserklæring til bestyrelsen.

I et forsøg på at bilægge konflikten og for at skabe forudsætninger for et lige-berettiget samarbejde har bestyrelsen i begyndelsen af maj måned indbudt landsledelsen til et møde i København den 15. juni.

I sin beretning på generalforsamlin-gen omtalte formanden den kommende tids arrangementer, ligesom han kort omtalte arrangementer til efteråret, afdelingens internationale arbejde og et forslag til Danmarks Radio/TV om en udsendelse eller en hel serie, hvor tidli-gere modstandsfolk kunne få lejlighed til at viderebringe deres erfaringer fra kampen under krigen - der dybest set var en kamp for freden - opfordrede for-manden til samarbejde med andre grup-per og organisationer, der arbejder for fredens sag. Generalforsamlingen vedtog en udtalelse, i hvilken den erklærer støtte til Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed. Hilsenen til komiteen blev ledsaget af en bevilling på 500 kr. til ar-bejdet for at sikre Norden, Europa og hele verden som en zone, der er befriet for atomvåben.

Frede Klitgård omtalte sagen om-kring afdøde Gudmund Rasch og gav nogle oplysninger om landsledelsens be-handling af den københavnske afdeling.

Poul Møller Madsen efterlyste fred i egne rækker.

Carl Nommels gav udtryk for skuffel-se over lovudvalgets arbejde og opfor-drede det til effektiv indsats.

Kurt Larsen, Bethen Hertz og Thor-vald Hansen opfordrede til at gøre en ende på stridighederne og skabe fred og ro.

Beretningen blev vedtaget med alle stemmer imod Oskar Verners.

Under punktet »Indkomne forslag« rettede formanden en varm tak til afde-lingens hidtidige kasserer Villy Laurid-sen, som havde set sig nødsaget til at fratræde. I hans sted konstitueredes Ot-to Stenberg i tiden indtil efterårsgene-ralforsamlingen.

Det reviderede regnskab blev enstem-migt godkendt.

Sommerferie

I perioden fra mandag den 14. juni til mandag den 9. august er afdelingens center på Nygårdsvej lukket. Løbende sager vil dog blive ekspederet. Det sam-me gælder besvarelse af post m.v. I til-fælde af akut opståede situatio-ner/problemer er medlemmerne vel-komne til pr. telefon at kontakte for-manden eller socialsekretæren (adressen finder du på bagsiden).

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer en god ferie med masser af sol og som-mer til styrkelse af helbredet og siger: På gensyn til efterårssæsonen.

OMEGNSAFDELINGEN GENERALFORSAMLING

Generalforsamlingen afholdtes i Parolesalen, Nyropsgade den 27. april. Efter at formanden, Erik Lorentzen, havde budt velkommen, mindedes de af vore kammerater, der var gået bort i årets løb.

Derefter aflagde formanden og social-sekretær Kaj Wadsbach Petersen deres beretninger. De blev begge hyldet for deres initiativ og positive arbejde. Fore-ningen har nu 230 medlemmer. Kasse-deren, Kurt Jacobsen, fik også tak for sit fine regnskab. På valg var formanden, næstformanden og socialsekretæren, der alle blev genvalgt.

Foreningens hidtidige sekretær Lizzi Sørensen ønskede at trække sig tilbage, og i stedet valgtes Svend Aage Beyer (Styr). Lizzi blev af hele forsamlingen hyldet for sit arbejde.

Som særlig gæst deltog formanden Louis Artell fra Sydflens afdeling, og i sin tale inspirerede han til fortsat godt samarbejde.

Efter at formanden og socialsekretæ-ren havde svaret på forskellige spørgs-mål og givet nogle praktiske oplysninger vedrørende afdelingens forårsfest den 19. maj, sluttedes med et par timers kammeratligt samvær.

Styr

Generalforsamling og 5. maj-fest i Bilbjergparken

Formanden åbnede mødet med en konstatering af, at dødens høst blandt vore medlemmer havde været usædvanlig stor i det forløbne år, idet vi har mistet 16 kammerater siden sidste generalforsamling.

Vi mindedes de 16 kammerater med et minuts stilhed.

Bruno Bødtker valgtes til dirigent, og sekretæren Anna Strunge, oplæste forhandlingsbogen, der blev godkendt. Kassereren Verner Christensen, havde fremlagt regnskabet, der blev suppleret med et par oplysninger, hvorefter det godkendtes enstemmigt.

Formanden Alfred Berthelsen, kom i sin beretning ind på den mærkbare nedgang i førte sager. Vi har således i 1981 kun indsendt 81 sager og fået 49 kendelser, herunder både enkesager, ændring af beregningsgrundlag og nye sager. I 1982, på 4 måneder, har vi fået 28 sager hjem.

Formanden, der også er medlem af det landsomfattende lovudvalg, kunne

også berette om forhandlingerne med socialministeren, hvor man bl.a. havde ønsket, at mindste beregningsgrundlag på 5.500 kr. blev forhøjet til 7.000 kr., og mindste procent blev forhøjet fra 25 til 35 pct., samt et ønske om, at enken får udbetalt M.K. pension 3 måneder efter dødsfaldet, men det sidste mener socialministeren kræver en lovændring.

Spørgelysten til formanden var stor, og blandt de mest interessante kan nævnes spørgsmålet om eventuel erstatning til fraskilte hustruer efter mandens død. Formanden kunne oplyse, at det er en regel, at afdøde havde underholdsbidragspligt ved dødsfaldet, og at sådanne sager altid blev behandlet individuelt.

Spørgsmålet om foredrag på skolerne blev også drøftet indgående, og det blev oplyst, at vi meget ofte har foredragsholdere ude på byens skoler, hvor ungdommen viser stor interesse for forholdene under besættelsen.

Formanden anbefalede, at alle medlemmer tegnede abonnement på Pigtraad, da alle meddelelser fremover ville stå i bladet. Man kunne ringe på kontoret og bestille bladet.

4 bestyrelsesmedlemmer blev valgt med akklamation. Dirigenten, der på en saglig måde havde ledet mødet, kunne slutte med at takke for god ro og orden.

Knap var mødet slut, før bordene skulle dækkes til vor traditionelle 5-maj-fest. Mange fester har vi holdt gennem årene, og hver gang har den været den bedste. Sådant var det også denne gang, men det skyldtes vel også, at så mange nye medlemmer, både indenbys og udenbys var mødt frem. Når man kastede et blik ud over bordet og så, hvilken fantasi vore piger havde udfoldet for at hygge om os, måtte man glæde sig.

Det var besluttet, at hver festdeltager skulle medbringe en pakke til et mindstebeløb på 15 kr. Desuden havde to kunstnere, hvoraf Emil Gregersen vel er den mest kendte, skænket et maleri hver, hvilket sørgede for en rimelig økonomisk dækning af festudgifterne. En meget dygtig musiker spillede op til dans og fik os alle til at glemme vore skavanker for en kort stund.

Anna Strunge

FM © copenhagen press

- Hvad mener De om situationen?
- Ja, hvad skal man sige?
- Næh - det siger jeg også!

Få bedre råd

Der er mange fordele ved at bruge Sparekassen. Her træffer man folk med økonomi som speciale, fagfolk som ved, hvordan man får noget ud af pengene.

Derfor: Tal med Sparekassen før der handles. Uanset om det gælder køb og salg af værdipapirer, eget hus eller bare almindelige daglige økonomiske spørgsmål.

Spørg

**SPAREKASSEN
SØNDERJYLLAND**

-så har du et problem mindre

FORENINGEN GESTAPOFANGERNE SJÆLLAND Til medlemmerne!

Til orientering for de af vore medlemmer, der ikke var i stand til at deltage i den ekstraordinære generalforsamling tirsdag den 30.3.1982, skal vi her give et kort referat af forløbet.

Som det vil erindres fra indkaldelsen skulle der på generalforsamlingen træffes beslutning i spørgsmålet: Skal foreningen Gestapofangerne Sjælland fortsat bestå eller skal den opløses med henblik på at nydanne en afdeling under Landsforeningen Gestapofangerne?

Formanden, Solveig Skjøtt, gav en redegørelse for forløbet af de 2 1/2 år, hvor foreningen har virket som selvstændig forening på lige fod med de øvrige 10 fangeforeninger, der danner Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-1945. Om Rekreationsfonden kunne formanden oplyse, at fonden enstemmigt har foretaget ændringer i vedtægterne. Den personkreds, der i første række skal tilgodeses med ophold i Smidstruphytten, er herefter medlemmer af Foreningen Gestapofangerne Sjælland. I anden række kommer medlemmerne af foreninger, der er tilsluttet Fangesammenslutningen.

Formandens redegørelse gav anledning til en livlig debat, under hvilken mange synspunkter, såvel om fortid som om fremtid, blev bragt frem.

Ved den afsluttende afstemning stemte 24 medlemmer for at bevare Foreningen Gestapofangerne Sjælland som en selvstændig forening. Ingen stemte imod, men 3 medlemmer undlod at afgive stemme.

Formanden gav efter afstemningen udtryk for, at vor selvstændige forening er indstillet på et nært samarbejde med alle foreninger indenfor Sammenslutningen, således også med Landsforeningen Gestapofangerne. Gennem vort medlemsskab af Fangesammenslutningen vil vi direkte kunne varetage vore medlemmers interesser og have direkte indflydelse på den videre udvikling af Sammenslutningens virke.

Solveig Skjøtt

Landsforeningen Gestapofangerne meddeler:

På et møde, afholdt den 17. april 1982 i København, har landsstyrelsen konstitueret en ny bestyrelse for

landsforeningen Gestapofangerne Sjællandsafdeling.

Den nye bestyrelse har følgende sammensætning: Formand Jens Thomsen, Skottegården 15, 1.th., 2770 Kastrup. Næstformand Mogens Petersen, Sct. Clementsvej 2, 4760 Vordingborg, Sekretær Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2800 Lyngby, kasserer Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris, best.medl. Børge Jensen, Vangeledet 76, 2830 Virum.

Medlemmer af Gestapofangerne Sjællandsafdeling bedes snarest muligt kontakte formanden Jens Thomsen på tlf. privat 01-50 09 70 eller forretning tlf. 01-50 48 61 for ajourføring af medlemskartoteket. Bestyrelsen har d.d. 25 medlemmer registreret.

Der vil snarest muligt blive indkaldt til ekstraordinær generalforsamling med valg til bestyrelsen på dagsordenen.

Christen Karstensen

NEUENGAMME

20. APRIL VED KZ-MINDESMÆRKET

Den 20. april er det årsdagen for den sidste »Hvide Bus«-transport fra Neuengamme. Gennem mange år har Neuengammeforeningen på denne dag foranstaltet en højtidelighed ved mindesmærket for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken i København. I år deltog desuden Dachauklubben i arrangementet og begge foreninger var mødt op med faner. Desuden deltog repræsentanter for flere andre fangeforeninger, bl.a. Buchenwaldklubben og Stutthofforeningen.

Jørgen Lind, Neuengammeforeningen, ledede højtideligheden, og der blev holdt tale af professor Jørn Hess Thyssen, der selv var fange i Dachau.

Derefter nedlagdes kransen fra Neuengammeforeningen, Dachauklubben, Buchenwaldklubben og Frihedsfonden, ligesom mange havde medbragt buketter, der blev lagt ved mindesmærket.

Efter højtideligheden var ca. hundrede af deltagerne samlet til en sammenkomst i en nærliggende restaurant.

DANSK SVENSK STÆVNE

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme og Folke Bernadotte Detachementet havde i dagene den 20. og 21. marts igen i år et vellykket kammeratskabsstævne på Europafærgen fra Helsingborg til Grenå.

I alt havde 157 kammerater sat hinanden stævne, repræsenterende Jylland, Fyn og Sjælland. Da deltagerne fra Fyn og Sjælland kom til Helsingborg, var deltagerne fra Jylland ankommer med færgen til Helsingborg.

Efter at de sidst ankomne havde fået udleveret kahytsplads, mødtes vi til middag på færgens store restaurant. Her bød Jan Thingdahl velkommen på Detachmentets vegne, og i en kort tale udtrykte han sin glæde over, at vi atter kunne mødes i godt samvær. På Neuengammeforeningens vegne bød Jørgen Lind velkommen og takkede Jan Thingdahl for hans store arbejde med dette gode arrangement. En af vore svenske kammerater læste en salme til minde om de gode kammerater, som ikke er her mere.

Efter en god middag var aftenen fri til at mødes med gamle venner, og det gik som sædvanlig, at flere kammerater mødtes efter 35 år, så der blev opfrisket både gode og dårlige minder.

Ved 23-tiden var færgen i Grenå, og der blev talt og danset til ud på de små timer, og det blev sent, inden alle kom til køjs.

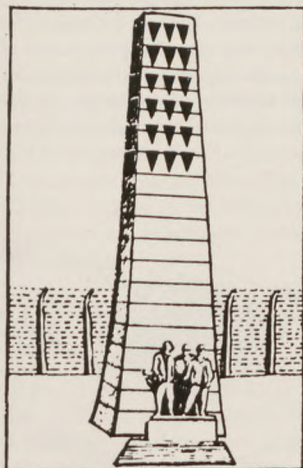
Søndag morgen kl. 8 var der morgenmad, og kl. 13 tog vi afsked med vore jyske kammerater, hvorefter færgen atter sejlede til Helsingborg. På hjemvejen blev der serveret en halv kylling med diverse.

Til slut skal nævnes en god service fra DSB, der ventede i 6 minutter på Hovedbanen, så vore fynske og jyske kammerater kunne nå lyntoget, der normalt gik kl. 21.00.

Alt i alt en god tur, som Folke Bernadotte Detachmentet og Neuengammeforeningen havde stor ære af.

Axel

SACHSENHAUSEN

LANDSMØDE MED FANEINDVIELSE

Landsforeningen af Sachsenhausen-fanger afholdt sit årlige landsmøde i dagene 25.-26. marts i Odense. Foreningen havde indbudt til hyggeligt samvær den 25. marts kl. 18 i Smedenes Hus til en bid brød og en dram, som blev serveret på et pyntet bord, holdt i de traditionelle farver.

Foreningen havde indbudt Richard og Ella Andersen, Odense afd. fra de erhvervshæm-

mede, og aftenen blev ekstra festlig, idet foreningen fik overrakt en fane, af en repræsentant for Danmarks Samfundet direktør Ove Mortensen, som deltog i hele festen sammen med sin kone.

Ove Mortensen holdt som traditionen byder, en lille tale på dronningens vegne og slog det første søm i.

Talen for fanen holdt Alice Kofoed, som derefter slog det 2. søm i. Hun sagde bl.a.:

- Der findes vel næppe nogen ting der for os danske er mere dansk end Dannebrog, det er symbolet på vor danskhed.

Symboler kan samle og gøre mennesker stærke, når vi bruger dem rigtigt og fornødt.

Symboler kan også gøre det modsatte, nemlig ødelægge og lægge ting i ruiner - her er det vel på sin plads af huske hagekorset - symbolet på magt - menneskeødelæggelse og terror. Vi husker det i al sin gru.

Det ældste vidnesbyrd om Dannebrog stammer fra Valdemar d. 4. Atterdags tid, men først fra Erik den 7. af Pommern har det været anvendt som rigsflag, og ifølge kgl. anordning af 1748 føres Dannebrog som splitflag - orlogsflag - statsflag.

Hvor fik vi det fra?

Hvert barn i Danmark har lært fra historien, at det dalede ned fra himlen den 15. juni 1219 - Valdemars dag har vi siden kaldt det - da Valdemar den 2. Sejr drog på togt til Estland og kom i slag ved Lyndanisse.

Det gik os ikke så godt, krigslykken vendte og kræfterne var ved at ebbe ud, mismodet herskede, tabene var store, men pludselig

kom det, flaget - eller banneret, som man kaldte det - ned fra himlen, og det gav fornyede kræfter, så krigslykken atter stod os bi.

Selv om dette banner har sin oprindelse i bål og brand, og at det dengang betød noget helt andet end i dag, så har det fulgt vor nation i tykt og tyndt, det følger os i glæde og sorg, vi bruger det ved alle lejligheder, det betyder noget for os, hjælper på vor danskhed, og vi er stolte når det går til tops og det vajer over en dansk præstation eller indsats, vi jubler når det vajer over idrætsanlæg og olympiader og vore hjerter svulmer af glæde, når Dannebrog blafrer mod den blå sommerhimmel i kampen på fodboldstadion mod arvefjenden Sverige.

I maj 1945 husker jeg flag alle vegne, store og små, på stænger, i hænder og i knaphul, og flagene vajede, da de hvide busser kørte gennem Danmark med sin skrøbelige og kostbare last, på vej til Sverige.

Vi modtog jer med Dannebrog, da I kom hjem, og det hele var en stor fest og glæde. Dannebrog var det største symbol på vor lykke og glæde over at den onde tid var til ende.

Denne fane, Sachsenhausenforeningen langt om længe har fået, får måske ikke så mange år i aktiv tjeneste, men den skal nu følge livet i foreningen, i glæde og feststunder, den skal repræsentere Danmark i internationale sammenhænge, men den skal også bruges, når sorgen slår ned - og lad os da håbe, at Dannebrog kan formindske lidt af det tunge og barske.

Formanden Oskar Verner takkede på foreningens vegne for overdragelsen og slog derpå det 3. søm i.

DAELLS VAREHUS

Landsforeningen og Odense afd. havde hver givet en lille sølvplade med initialer til fanen, og den vil herefter være at finde i lokalene på Østre Stationsvej, når den ikke er ude for at repræsentere foreningen.

Valdemarsdag skal fanen præsenteres ved en officiel overrækkelse fra Danmarks Samfundet sammen med andre faner, der er skænket til andre formål og foreninger.

Som sig hør og bør, var der lejlighedsange både for fanen og ved bordet, og snakken gik livligt. Bagefter var der lejlighed til en stille dans, og der blev også afholdt et lotteri, hvor hovedgevinsten var en kurrejse. Lilian Olsen havde gjort et stort arbejde med at skaffe gave til lotteriet.

Den 26. marts kl. 10.00 startede det ordinære landsmøde i lokalene på Østre Stationsvej.

Oskar Verner aflagde beretning og fortalte om Sachsenhausenforeningens liv og arbejde, både i danske og internationale sammenhænge. Beretningen blev godkendt.

Foreningens love er på bestyrelsens foranledning blevet revideret og har fået nogle tilføjelser og forsamlingen godkendte dette.

Regnskabet balancerede pænt og blev godkendt.

Derefter gik man over til valg af bestyrelse, og den nye ledelse består herefter af følgende kammerater:

Formand Oskar Verner genvalgt, sekretær Alice Kofoed genvalgt, kasserer Emmy Eskildsen genvalgt, best.medlem Evald Lægteskov genvalgt, best.medlem Elly Mathiasen genvalgt, Peder Søgård nyvalgt og Lilian Olsen nyvalgt.

Suppleanter Arne Jørgensen og Harndahl.

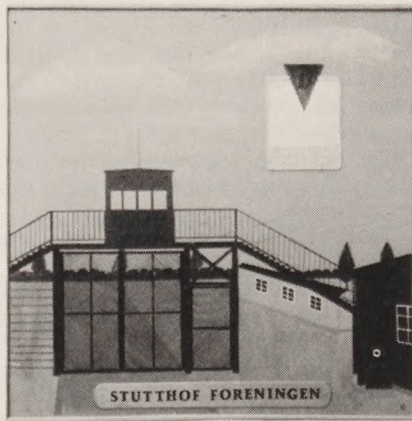
Ehgon Nielsen fratrådte efter eget ønske som revisor, og man valgte i stedet Lars Olsen, Svendborg.

Alice Kofoed

SKRIV OM Oplevelser i lejren

Sachsenhausen-komiteen Westberlin har til hensigt at udgive en brochure, der skal virke som agitation for, at folk fra Vestberlin besøger mindeparken, der omfatter hele det oprindelige lejr-område for hovedlejren.

Man lægger stor vægt på at kunne bringe skildringer fra tidligere fanger fra mange forskellige nationer. Man skal naturligvis fortælle egne oplevelser, og man skal begrænse sig til 3-4 maskinskrevne ark A4. Udvalget, der arbejder med sagen, vil gerne gøre arbejdet færdigt ret snart, og man beder derfor om, at man sender forslag til tekstbidrag med det samme. Man skal bruge adressen: VVN-Verband der Antifaschisten (Sachsenhausen-Komiteen), Boddin-strasse 64, 1000 Berlin 44.

ÅRSMØDE

Stutthofforeningen holdt årsmøde St. Bededag i København. Mødet, der havde samlet ca. 50 deltagere, inkl. ægtefæller, blev indledt med en af slagsangene fra Stutthof »Kammerat, signalet lyder«.

Derefter bød formanden, Helge Kierulff, velkommen og udtalte mindeord for de kammerater, der var afgået ved døden siden sidste møde, derunder særlige mindeord for redaktør Helge Larsen, der døde i vinter, og som var en af initiativtagerne til foreningens dannelse i 1945, og som i mange år virkede som dens formand.

Til dirigent valgtes den myndige Robert Sartori, hvorefter formanden aflagde beretning. I beretningen oplyste formanden bl.a., at under et besøg for nylig i Moskva havde været sammen en gruppe af vore sovjetiske fangekammerater fra Stutthof, der i Moskva har dannet deres egen Stutthofforening, og som nu på en distriktsskole i Moskva har fået overladt et lokale, hvor de har indrettet et lille Stutthofmuseum, der benyttes i skolens historieundervisning om 2. verdenskrig.

Frøde Toft omtalte arbejdet i Fangesamenslutningen og i Frihedsfonden.

Efter enkelte yderligere bemærkninger blev beretningen godkendt. Samtidig vedtoges en af Ragnhild Andersen foreslået udtalelse med krav om, at Danmark støtter de internationale bestræbelser for at få gennemført aftaler om standsning af våbenkapløbet og atomoprustningen.

Til bestyrelsen genvalgtes Helge Kierulff (formand), Gottlieb Hansen (sekretær), Ingemann Berthelsen (kasserer) samt Ragnhild Andersen, Villy Fuglsang og Frøde Toft. Til revisorer genvalgtes René Høgstedt og Alfred Jensen.

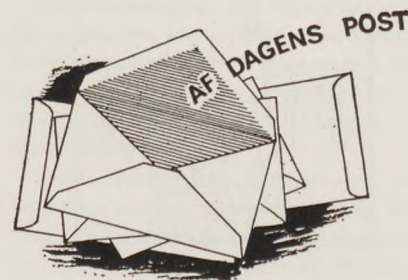
Det vedtoges at lade foreningen repræsentere ved et internationalt fredsstævne, der i september holdes på appelpladsen i den tidligere store KZ-lejr Mauthausen i Østrig. Stævnet arrangeres af en række af de internationale fangeorganisationer.

Efter at dagsordenen var udtømt, var der fællesspisning. De flinke piger under ledelse af Hertha Berthelsen havde dækket bordene fint, og det store kolde bord var faktisk i år så

stort, at det trods den gode appetit ikke lykkedes at tømme ret mange af fadene.

Forfatteren Per Ulrich har netop skrevet en lille bog »De røde enker«, d.v.s. den kvindeskomité, der i 1943 blev dannet for at hjælpe Stutthoffangerne. Han var indbudt til mødet, men måtte på grund af sygdom sende afbud. I stedet sendte han en skriftlig hilsen, der blev oplæst af Ingemann Berthelsen, der derefter overrakte de tilstedeværende medlemmer af »De røde enker« hver et eksemplar af bogen.

-t

5. maj på Bernadotttegården i Hadsund

Som nyvalgt bestyrelsesmedlem deltog jeg i 5 års fødselsdagen, som blev holdt den 5. maj.

Sammen med beboere, byrådsmedlemmer og venner og bekendte blev det en dejlig fest. Der var pyntet med bagegrene og blomster, der var festsange og en hyggepianist!

Der blev holdt flere taler, og alle kom ind på 5. maj som dagen, hvor Danmark atter blev frit, og man sang nogle af vore kendte danske sange.

Bestyrerinde og personale havde sørget for festmiddag og havde gjort et kæmpearbejde for at fejre fødselsdag og 5. maj!

Når nogle af kammeraterne kommer forbi Hadsund, så benyt lejligheden til at kigge ind på Bernadotttegården og se de udmærkede forhold, vore kammerater lever under her!

Villy Mørk Jensen

Til kammeraternes hjelpefond

Atter har vi oplevet en dejlig 4. maj i Mindelunden, med sang, musik og tale. På manges vegne tillader jeg mig at rette henvendelse til dig, i det lønlige håb, at det kan medvirke til at give 4. maj dagen i Mindelunden et endnu smukkere præg.

Det, vi ønsker, er, at publikum om aftenen undlader at stå oppe på gravene. Vi synes, det er en hån mod vore afdøde kammerater, at man ikke respekterer mindet om dem højere, end at man går »og tramper på dem«.

Hvor ville det se smukt ud, om man kunne holde publikum borte fra selve gravene, så man kunne se blomsterne og faklerne, se taleren, se pigekoret, og orkestret kunne også få plads foran mindesmærket, så man bedre kunne se det.

Det er ikke noget nyt, at vi har fået denne tanke, men det der i år har fået mig til at skrive er først og fremmest en oplevelse, jeg havde på selve aftenen.

En kvinde kom med en skøn buket, som hun ville lægge på en af gravene, formentlig hendes mands eller en anden nær pårørende. Hun kunne ikke arbejde sig frem og finde graven på grund af de mange mennesker. Det var en situation, der gjorde et alvorligt indtryk.

Jeg tror, at alle, hvis det bliver sagt på den rigtige måde, vil følge en henstilling om at gå ned fra gravene ved kommende arrangementer i Mindelunden.

Med venlig hilsen
Georg Andersen
sekr. i Buchwnwaldklubben

Svar: Kære Georg Andersen. Vi er ganske enige. Vil du næste år møde med 6-10 mand, der vil hjælpe med at føre vort ønske igennem? Så kan vi klare sagen på en venlig og effektiv måde.

Mange hilsener
F-k.

EN VEN AF VORT BLAD I ARBEJDE

E.M. bad telefonisk om nogle eksemplarer af vort blad til brug for agitation. Dem fik han. Derefter skriver han og fortæller, at han i mange år har været abonnent og stadig er det.

Han fortæller, at han finder indholdet vedkommende og lodigt. Han vil derfor gøre noget for at skaffe flere abonnenter. Han ved, at jobbet som redaktør kan være vanskeligt. Det tager tid og kræver tålmodighed.

E.M. slutter: »Fremgangsmåden for mig vil være, at jeg giver fortrinsvis min omgangskreds et blad at læse, og derefter taler jeg med dem om et eventuelt abonnement. Senere, når jeg er kommet i gang, kommer jeg nok til at bede om yderligere materiale for formålet. Jeg beder om tålmodighed. Jeg skal gøre mit bedste.«

Din forbundne E.M.

MINDEORD

Boghandler Aage Johansen, Odense, blev 76 år.

Han drev i en lang årrække Vilh. Larsens Boghandel på Gråbrødreplads og var en meget kendt skikkelse i det odenseanske forretningsliv. I mere end en snes år var han formand for de konservative i Odense, og ved sin død var han æresmedlem af deres organisation.

I besættelsesårene var han formand for Frihedsrådets lokalkomite og medlem af Frihedsbevægelsen Samråd. Fra

1950 til 1953 var Aage Johansen medlem af Landstinget, og han havde også været medlem af Landsskatteretten.

Oluf Johansen

Endnu en af vore fangekammerater fra Vestre Fængsel - Horserød og herved i KZ-lejren Stutthof, er gået bort.

Tømrer Oluf Johansen, Aalborg, afgik ved døden på årsdagen for Danmarks befrielse den 5. maj efter kort tids sygdom.

Oluf var en årrække bestyrelsesmedlem og fanebærer i Foreningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen og ofte deltager i Stutthof-foreningens årsmøder.

Vi, der kendte ham fra vore trængselsdage, lærte at sætte pris på hans aldrig svigtende kammeratskab - hans optimisme og tro på fremtiden. Lad os føre hans kamp videre for en verden i frihed og fred, thi som Oluf tit udtrykte det: »Uden fred - ingen fremtid.«

Vore tanker går også til hans hustru Sigrid, der med en enestående opofrelse, omhu og kærlighed plejede og passede Oluf de første år efter hjemkomsten fra Stutthof, en omsorg, hun fortsatte lige til hans død.

Foreningen af Erhvervshæmmede
Aalborg afd.

Melanie Oppenheim

Fru Melanie Oppenheim blev 84 år. Hun var et usædvanligt menneske, født og opvokset i velhavende jødiske familier i Hamborg, men kom som ung til Danmark. Efter nazisternes magtovertagelse tog hun initiativet til at skaffe jødiske børn fra Tyskland, Østrig og Tjekkioslovakiet hertil, og det lykkedes også at skaffe 400 børn herop, flere ville daværende justitsminister Steincke ikke give ind-

rejsetilladelse. Derimod lykkedes det hende ikke at få sin egen mor bragt i sikkerhed.

Da den tyske besættelsesmagt i efteråret 1943 iværksatte jødeforfølgelserne her i Danmark, lykkedes det ikke hende og hendes familie at undslippe. Hun blev sammen med sin mand, Morits Oppenheim og ægteparrets fire børn arresteret af tyskerne og ført til KZ-lejren Theresienstadt.

Det er sagt om hende, at hun var både handlekraftig og selvudslettende, kritisk vurderende, men aldrig fordømmende. Hun brød sig ikke om at tale om de mørke år, men alligevel fandt hun det nødvendigt sidste år at udgive en bog, indeholdende tre radiosamtaler med journalisten Thyra Christensen om tiden i Theresienstadt som en advarsel.

-t

Gudmund Rasch

Krigssejleren Gudmund Rasch er afgået ved døden, 57 år. Det skulle ikke forundes ham at leve den fredfyldte tilværelse, han havde set hen til. Han var kun 15 år, da han i 1940 meldte sig til allieret krigstjeneste og tog sin hårde tørn, der kom til at koste ham helbredet. Bombardementer og torpederinger satte sine uudviskelige spor. Han var en af de mange søfolk, der kom til at betale en høj pris for deltagelsen i kampen for Danmarks fred og frihed. Senere sygdom med efterfølgende lammelse lænkede ham for steds til en kørestol.

For et par år siden fik han ophold på et plejehjem, hvor han efter en episode, der af ham blev betragtet som et utilsadeligt overgreb, foretog en affektbetonet handling, idet han som protest satte ild til et gardin. Af denne grund blev han først tvangsindlagt på et psykiatrisk hospital og senere anbragt i isole-ring i Vestre Fængsel, anklaget for »brandstiftelse«. Der gik desværre mere end et halvt år, før Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, København, fandt ham i fængslet og iværksatte en hjælpe- og redningsaktion.

Ved energisk indsats af kammerater, advokater, læger, kommunale socialrådgivere og andre lykkedes det at få ham i frihed og at skabe en varm atmosfære omkring ham, således at han i de seneste måneder var sikret en tålelig tilværelse, som han selv værdsatte meget højt. Hans taknemmelighed over for alle de, der støttede ham, var meget stor.

Men straffesagen imod ham var ikke frafaldet, hvorfor han til stadighed var plaget af tanken om, at han kunne risikere indespærring af den ene eller anden art. Denne trussel og den unødige hårde behandling, han havde været udsat for, var med til at tappe ham for livsmodet og har utvivlsomt medvirket til at afkorte hans liv.

Vi vil huske ham som en god kammerat - som et menneske, der ikke tøvede, da det gjaldt. Han har ikke levet forgæves.

Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Københavns-afd.

Rasmus Bonde-Larsen, formand

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2. tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, 2400 København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

København afd.: Kontor: Nygårdsvej 52, 2100 København Ø (01) 20 44 68. Åbent mandag-torsdag kl. 10-14, fredag kl. 10-12.

Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Kass.: Otto Stenberg, Kabbellevej 5, 2700 Brønshøj. (01) 28 34 49.

Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre (01) 75 00 67.

Omegnssafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300 København S (01) 55 12 64.

Kass.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby (02) 88 17 21.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnatores Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58. Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN

GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi-onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Tonny Johansen, Hangøvej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltøft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, Tåstrupgårdsvej 153, 1 tv., 2630 Tåstrup, tlf. (02) 52 01 25.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2. tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Kass.: Kai Magnus Wive, Lærkevej 16, 8730 Brædstrup. (05) 75 18 05.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2. tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Moses Katznelson, Spurvegården 30, 2650 Hvidovre. (01) 75 37 05.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

Nors Hovedgård: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstrupphytten: Ejers af Gestapofangerne på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.